

Fyrverkeriet kulturskole

Fagplan

Innledning

Den lokale fagplanen til Fyrverkeriet Kulturskole er forankret i Rammeplan for kulturskolen *Mangfold og fordypning* (Norsk kulturskoleråd 2016)

Rammeplanens del 1 og 2 er vedtatt av kommunestyret i Vestre Toten. Rammeplanen gir ansatte og ledere en god ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av kulturskolens virksomhet, samt informasjon til foresatte og eier. Rammeplanens del 3 inneholder nasjonale fagplaner som våre lokale fagplaner bygger på. Del 4 som omhandler arbeid med kvalitetssikring i kulturskolen er under utvikling. [Her kan du lese den nasjonale rammeplanen.](#)

Fagplanen ved Fyrverkeriet kulturskole

Fyrverkeriet kulturskole har utviklet egne lokale fagplaner i alle fag for å tydeliggjøre innhold for elever, foresatte, lærere og eiere. I vår kulturskole er vi opptatt av kontinuerlig forbedring og vi vil derfor justere og forbedre denne fagplanen ved behov. Hva som er av verdi for brukerne er også viktig for oss, og vi gjennomfører derfor jevnlig spørreundersøkelser for å fange opp ønsker og behov.

Fagplanen er et verktøy som kan brukes for å gjennomføre et kulturskoleløp med konkrete mål for eleven og læreren.

Kulturskolens undervisning er delt inn i *Breddeprogram*, *Kjerneprogram* og *Fordypningsprogram*, og vil til sammen sørge for at elevene utvikler seg i tråd med læringsmålene innenfor hvert fagfelt.

Breddeprogrammet

Kulturskolen skal være et ressurscenter, og vi er opptatt av å nå bredt ut til alle deler av befolkningen. Breddeprogrammet kan inneholde tilbud som både når ut til kulturskolens faste elevgruppe, og kommunens øvrige innbyggere. Det kan være i form av gruppeundervisning, verksted eller prosjekter der vi når ut til ulike målgrupper. Ofte er disse tilbudene utviklet i samarbeid med det frivillige foreningslivet, miljøer for fysisk og psykisk helse, bibliotek, ungdomshus, voksenopplæring, skole, barnehage, festivaler, næringsliv, og private eller offentlige kulturinstitusjoner. Eksempler på breddeprogram i Fyrverkeriet kulturskole er åpne kunstverksteder, tilrettelagt kunst – og musikkundervisning, Småtrølltræff (musikk fra livets begynnelse), barnesanggruppe, åpent musikkverksted på ungdomshuset, produksjoner for den kulturelle skolesekken, utlån av kostymer, rekvisitter og scenografi, samt diverse kurs – og verkstedvirksomhet.

Kjerneprogrammet

Kjerneprogrammet er i de fleste fag inndelt i faser etter hva slags nivå det undervises på. Det er i denne sammenhengen viktig å understreke at undervisningen uansett vil følge elevens individuelle utvikling. Fasene skal fungere som retningslinjer for å skape en større bevissthet for hvor man er i undervisningsforløpet.

Siden kulturskolens mange fag har ulike undervisningstradisjoner, vil både innhold og organisering være tilpasset det enkelte faget.

Fordypningsprogrammet

Fordypningsprogrammet er for elever med særskilte forutsetninger og interesser for kunstnerisk aktivitet. Det blir stilt krav til høy og målrettet innsats. Fyrverkeriet kulturskole har ikke et eget definert fordypningsprogram, men elever som er spesielt interesserte og talentfulle får tilbud om ekstraundervisning både individuelt og i gruppe innenfor alle fag. Skolen er i gang med å lage en egen lokal fagplan i fordypning og ser for seg at en utprøving av det nye fordypningstilbudet vil komme i gang i løpet av skoleåret 2021/ 2022.

Kulturskoleåret

Fyrverkeriet kulturskole følger i hovedsak grunnskolens skolerute. Eleven vil få ukentlig undervisning, samt delta på visninger, konserter, forestillinger, utstillinger, verksteder og prosjekter. Det avholdes møter for foresatte minst en gang i året og det gis tilbud om individuell samtale ved behov. I Speedadmin vil elevene kunne finne materiell og det de jobber med på timen, samt ha oversikt over sin timeplan og tilgang på kontaktinfo til sin lærer. Eleven og lærer skal jevnlig ha samtaler om mål for undervisningen og hva slags repertoar og annet innhold som det skal jobbes med på timene. Vi ønsker at elevene skal få prøve seg på ulike visningsarenaer og få en bred sjangerforståelse. Eleven trenger å fordype seg både individuelt og i samhandling med andre utøvere for å kunne utvikle sitt kunstfaglige potensiale.

Kulturskolens kommunikasjon med hjemmet

Kulturskolens fagplan legger opp til en undervisningsform som krever god kommunikasjon mellom hjem og kulturskole. Fyrverkeriet kulturskole har et eget reglement som foresatte og elever setter seg inn i ved påmelding. Alle elever blir registrert i Speedadmin, som er kulturskolens datasystem for informasjon og kommunikasjon. Elev og foresatte får eget brukernavn og passord slik at de kan logge seg inn på sin egen side i Speedadmin. Der kan de oppdatere kontaktinformasjon, holde seg oppdatert om timeplan og undervisning, samt søke seg inn på nye tilbud, Kulturskolen sender også ut sms og epost via dette systemet.

Raufoss 01.03.2021

Nina Nedberg, rektor Fyrverkerkeriet kulturskole

Fagplan musikk

Fagplanen er et verktøy for eleven, foresatte og lærer. Sammen kan vi bruke dette verktøyet for å gjennomføre et kulturskoleløp med konkrete mål og klare krav for eleven, læreren og hjemmet.

Vårt læringssyn tilsier at alle unge har et iboende potensiale for sang og spill. Musikktilbudet skal derfor sørge for at alle elever får utnyttet sin musikalske kapasitet så langt som overhodet mulig gjennom å utøve, formidle, lytte, reflektere og skape. Vi ønsker å gjøre elevene til aktive og medvirkende deltakere i sine læringsprosesser, og skape gode følelser rundt musikkfaget, uansett hvordan tilnærmingen er.

Organisering av musikkundervisningen

På kulturskolen deler vi undervisningen inn i *Breddeprogram*, *Kjerneprogram* og *Fordypningsprogram*.

Breddeprogram

Fyrverkeriet kulturskole har breddeprogram innenfor musikk er blant annet Småtrølltræff (musikk fra livets begynnelse), tilrettelagt musikkundervisning, og musikkverksted på ungdomshuset.

Kjerneprogram

Kjerneundervisningen er delt inn i faser ut i fra hvilket musikalsk nivå eleven befinner seg på. Målet er å hele tiden jobbe jevnt og gå videre til neste fase, men hvor lang tid dette tar, er helt individuelt og ikke tidsbestemt. Kanskje vil ikke alle elever rekke å gå igjennom alle fasene i løpet av sin tid på kulturskolen. Fagplanen inneholder mange

retningslinjer og læringsmål for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Fordypningsprogram

Fyrverkeriet kulturskole tilbyr fordypningsprogram for de elevene som er spesielt interesserte og talentfulle. De får tilbud om ekstraundervisning både individuelt og i samspill. I tillegg får disse elevene ofte tilbud om å delta på større arrangementer både internt og eksternt.

Skolen er i gang med å lage en egen lokal fagplan i fordypning og ser for seg at en utprøving av det nye fordypningstilbudet vil komme i gang i løpet av skoleåret 2021/2022.

Vi ønsker å skape samhold og en sosial arena for alle kulturskoleelevene våre. I og med at en del av undervisningen er tverrfaglig, blir både lærere og elever kjent med hverandre på tvers av de ulike instrumentgruppene. Det vi jobber med i løpet av året vil bli integrert i huskonserten, spillopper og løpende prosjekter i samarbeid med alle lærere.

For å skape variasjon og motivasjon, er det fint å kunne organisere undervisninga på ulike måter gjennom året, eller gjennom de ulike fasene.

Vi lærere varierer mellom:

- Individuell undervisning
- Gruppeundervisning
- Elevmedvirkning
- Samspill
- Prosjekter
- Flerlærersystem
- Verksted/Workshop
- Samarbeid med andre aktører

Musikktilbudet knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen gjennom forestillinger og prosjekter. Dette vil kunne stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder. Musikkopplæringa kan også knyttes til den kulturelle skolesekken, det frivillige musikklivet, profesjonelle musikkinstusjoner, de flerkulturelle miljøene, forebyggende fysisk og psykisk helse og forskningsnettverk der det er mulig. Vi oppfordrer også elevene våre fra 13 år til å delta i UKM (Ung Kultur Møtes), og andre aktuelle mønstringer.

Faghjul – musikk som uttrykksmiddel

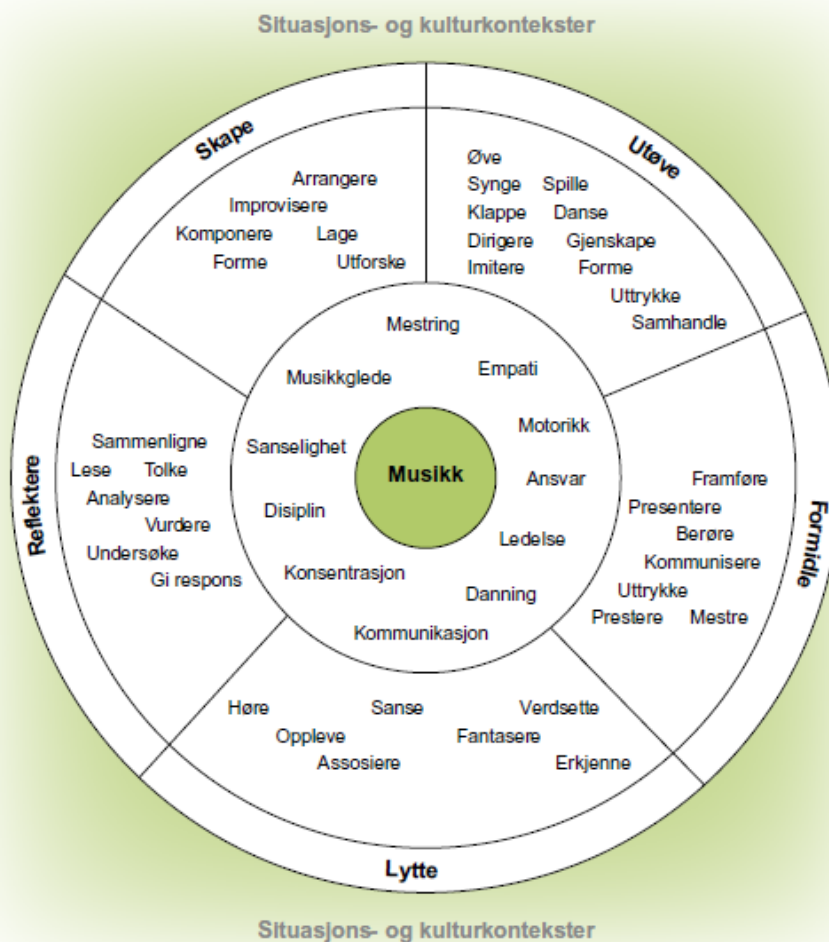
Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved opplæringa i musikk som uttrykksmiddel.

Den ytterste sirkelen viser fem overordnede handlinger.

Den nest ytterste sirkelen viser aktiviteter som kan brukes.

Den nest innerste sirkelen viser allmenndannende kvaliteter en kan oppnå gjennom musikkopplæring.

Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram mindre opplagte kombinasjoner av handlinger og aktiviteter.

Ordlister Musikk

Absolutte og relative lesemetoder Kan også ses i sammenheng med "skumlesning", "oversiktsbilder" og "absolutt lesning". Man tilegner seg kunnskap og informasjon om et notebilde/arrangement/stykke innhold. Enten ved å skumlese (relativ lesemetode), da setter man seg kanskje som mål å finne enkel informasjon som stykkets form, tempo, tonalitet og repetisjon. Reflekterende lesning (Absolutt lesemetode), vil være å notere seg, og tilegne seg stykkets helhetlige bilde. Samt gjøre notater for sin egen del.

Arrangement i [musikk](#) viser til omarbeiding av et [musikkstykke](#) som allerede er [komponert](#). En **arrangør** kan for eksempel endre [instrumenteringen](#) eller stemmer slik at det passer for ulike besetninger, eller kan ha en annen [harmonisering](#).

En **akkord** er flere enn to [toner](#) som klinger samtidig, eller tilnærmet samtidig. I vestlig musikk består en akkord vanligvis av en rekke [intervaller](#) med utgangspunkt i en [skala](#). Hver enkelt akkord har et navn basert på dens toner og intervallene mellom dem. I tillegg har mange akkorder egne symboler som brukes som en forkortet [notasjon](#) (besifring)

Å **assosiere** betyr "å forbinde noe med noe annet." Hvis noen f.eks. sier "sol" og du tenker på "sommer" når du hører det ordet, da **assosierer** du.

Auditiv analyse Når man gjør en *auditiv analyse*, hører man på en melodi/sang/låt/komposisjon. Lytteren får aldri se et notebilde/arrangement av sangen. Hele ideen er basert på at en skal forbedre sitt gehør og altså bli bedre til å analysere musikken bare ved hjelp av [øret](#).

Besifring er en forenkling av notesystemet der man ikke spiller etter noter, men spiller de tonene som er i den aktuelle akkorden som står notert. Besifring er mest egnet til å spille grep på f.eks. gitar eller tangentinstrument, men bassinstrumenter, som tuba, kan også spille etter besifring. Selve ideen om besifring hviler på treklengen, men akkordene er ofte utvidet i ulik grad.

Black metal, også kjent som **svartmetall**, er en undersjanger av [heavy metal](#).

Dynamikk refererer innenfor [musikk](#) til skildringen av en [lyd](#), eller tones, styrke eller intensitet. Ordet brukes også som referanse til tegn og symboler brukt i musikknotasjon for å indikere intensitet og styrke.

Ensemble Et musikalsk ensemble er en gruppe på to eller flere [musikere](#) som samles for å fremføre [musikk](#).

Gehør er et menneskes evne til å oppfatte et budskap basert på [lyd](#) og musikk, og omhandler også evnen til å oppfatte toneforhold og musikalske strukturer. Noen har absolutt gehør, og kan høre enn hvilken som helst tone i skalaen uten å referere til et instrument.

Grafisk notasjon I musikalsk sammenheng er grafisk notasjon en måte å notere lyd/musikk ved bruk av tegninger og enkle symboler.

Harmoni er betegnelsen på mer enn én tone som klinger samtidig.

Improvisasjon er å gjøre/spille noe «på stående fot» uten å ha forberedt det eller å ha tenkt det ut på forhånd.

Imitasjon Å herme etter noen eller noe

Integritet Begrepet integritet stammer fra det latinske ordet integritās, som betyr helhet, fullstendighet og renhet.

Et **intervall** er i [musikkteorien](#) betegnelsen på a) avstanden mellom to [toner](#), eller b) to toner spilt sammen

Intuitiv/ Intuisjon (fra [latin](#): *intueri*, «å vurdere», «å se inn i», «granske») er en umiddelbar forståelse, innsikt eller fornemmelse av en sak eller situasjon, uten hjelp av refleksjon, [erfaring](#) eller [resonnement](#).

Musikalsk beskriver **klangen** tonens kvalitet utover tonehøyde. Man bruker begrepet romklang eller etterklang for å beskrive akustiske egenskaper i et rom; hvor lenge en lyd reflekteres fram og tilbake mellom vegger og overflater før den dør ut.

Komponere er å skape et musikkstykke; opprinnelig kunsten å føye kontrapunktiske stemmer til en gitt melodi

Melodisk Begrepet **melodi** kommer fra [gresk](#) *μέλος* (*melos*), «sang» og *ὠδή* (*odi*), «ode» og er i [musikken](#) en [tonefølge](#) med tydelig begynnelse og slutt.

En **note** er et [symbol](#) i [musikken](#) som representerer og bestemmer [tonehøyden](#) og varigheten på [lyden](#). En note er skrevet på en notelinje. Hvilken linje notehodet er plassert på, forteller hva slags tonehøyde den representerer: Lyse toner ligger høyere oppe i systemet, og dypere toner ligger lavere.

Prima vista er å spille noter korrekt ved første gjennomsyn, også kalt bladlesning.

Å **Reflektere** kan blant annet bety å filosofere, tenke over, betrakte, vurdere, kommentere og å tenke fram og tilbake.

Repertoar betegner en liste over verker i musikk eller teater som har vært framført, eller er klar til å bli framført av et ensemble, en enkelt artist, eller en institusjon.

Riff er en [instrumental](#) melodifrase som gjerne gjentas flere ganger i en sang. Uttrykket oppsto blant jazz [musikere](#) på [1920-tallet](#).

Skala er i [musikken](#) en serie [toner](#) ordnet etter tonehøyde og begrenset av rammetonehøyder slik at serien som regel gjentas for toner som ligger utenfor rammen.

Et **strenginstrument** er et [musikkinstrument](#) som frembringer toner ved hjelp av strenger som vibrerer. Anslaget på strengene foregår ofte ved bruk av et [plekter](#), en hammer som slår an strengen, eller bare ved bruk av fingrene. Den ene hånden brukes vanligvis til å trykke ned strengen på varierende posisjoner på instrumenthalsen, noe som varierer vibrasjonslengden på strengen, og dermed hever eller senker tonen. Eksempler på strenginstrumenter som er bygget på denne måten er [gitar](#), [fiolin](#), [cello](#), [sitar](#), [bassgitar](#), [lutt](#), [mandolin](#), og [banjo](#).

Tabulatur er en form for [noter](#), hvor tonen angis ved hjelp av tall, og for enkelte instrumenter ved hjelp av bokstaver, hvor notelinjene viser til instrumentets strenger.

Transkribere synonym med ordet omskrive

Å **transponere** vil si å skrive om eller spille et musikkstykke eller en stemme i en annen toneart enn den opprinnelig var skrevet for.

En **treklang** er i musikken en akkord som består av grunntone, ters og kvint.

Verkanalyse om hvordan musikk «virker», og hvordan de harmoniske strukturene er verkanalyse er således musikkteoretisk analyse av enkelte verker musikkhistorie.

Elektronisk musikk

I dette faget jobber vi med pc/mac/nettbrett som ett instrument. Så det er viktig at eleven har tilgang til dette – med en nettleser.

Vi jobber først og fremst i programmet soundtrap. Men kan og bruke garageband og eller logic.

Vi øver oss på å gjenskape lyder, følelser, rom og klanger som vi allerede har hørt i låter vi liker og kjenner til. Gjennom å arbeide i, og øve med DAWs (Digital Audio Workstation) må vi innom en god del. Blant annet litt rytmikk lære, akkord lære, gehørtrening og mye mer. Faget er sammensatt av flere fag – fordi vi må nå være vårt eget band. Vi må kunne litt om all instrumentering. Og hvordan det hele hører sammen når de skal spille sammen.

Vi tar utgangspunkt i låter vi har hørt fra før, dissekerer dem for så å sette de sammen igjen.

Nøkkelpunktene i læringsmålene for musikkundervisningen er HØRE, LESE, LAGE, ØVE og FRAMFØRE. Målene representerer et langsiktig læringssyn, i det de er nøkkelen til å lykkes i faget, uansett hvilket nivå eleven befinner seg på. De må ses i sammenheng

Høre

Lærer og elev jobber hele tiden med gehøret og aktivt utforsker låter som vi allerede har hørt. Gjerne låter eleven allerede har ett forhold til. Vi prøver så godt vi kan å plukke ut de forskjellige bestanddelene i låta, slik at vi kan gjenskape det og øve på å bruke det.

Lese

Her gjelder det å finne frem i DAW (Digital Audio Workstation), som er det programmet vi bruker for å lage musikk. Det er ikke alt som er like forståelig, selv om det meste kanskje er det. Så må vi bruke en del tid på å lese og lete og frem til funksjoner.

Lage

Vi lager musikk i DAW og øver oss på å bruke de forskjellige funksjonene. Etter hvert som vi blir tryggere på dette, kan vi og leke oss med automatiseringer og sende lydsignaler til forskjellige klanger og delayer og behandle lyden med forskjellige maskiner og synther.

Øve

Å øve med elektronisk musikk vil være å hele tiden være på søken etter å lage nye prosjekter og låter på instrumentet sitt. Finne nye inspirasjoner og repetere det vi hører.

Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback.

Være selvkritisk og sin egen største kritiker med tanke på hva man kanskje trenger å jobbe mer med.

Emner vi skal igjennom er

- Teknikkarbeid
- Innstuderingsmetodikk
- mental trening
- Øvestrategier
- selvledelse

Fremføre

Vi kan spille av låter eller små klipp vi har lagd på forestillinger. Eller kanskje vi får noen bestillingsverk av teateret til en oppsetning de skal ha. Eller kanskje slagverkselevne ønsker seg noen loops de kan øve til.

Å fremføre kan være så mangt. Kanskje det først og fremst nå gjelder at noen kan bruke musikken vår, og at vi tør å dele det med noen.

Eller så kan du opprette en soundcloud-bruker. Og helt ukritisk dele det du jobber med med hele verden – kanskje får du noen tilbakemeldinger, kanskje noen på andre siden av jordkloden elsker det du driver med, kanskje du finner noen i nabofylket som driver med det samme, eller hva om du rett og slett blir den store neste stjerna og at ett plateselskap plukker deg opp.

Å fremføre gjør vi på elevens premisser – og det er jo alltid godt å få en tilbakemelding på det en driver med.

Fase 1

Eleven kan

Høre - gjenkjenne og navngi instrumenteringer i ei låt.

Lese – finne frem i DAW til de viktigste funksjonene

Lage – bruke “loops” i DAW og sette sammen ei låt som består av flere deler

Øve - øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner.

Fremføre - fremføre musikk minimum en gang per skoleår.

Fase 2

Høre - si noe om volum og panorering i ei låt

Lese – finne frem i DAW til de grunnleggende funksjoner som klipp, lim, loop, volum, panorering og solo/mute

Lage – bruke pianoroll til å gjenskape enkle melodier, basslinjer eller rytmer

Øve - øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner.

Fremføre - fremføre musikk minimum en gang per skoleår.

Fase 3

Høre - si noe om dynamikk, klangbilde, tonalitet og taktart i ei låt

Lese – finne frem til automatisering, bus-sender, inputs, klanger/delayer

Lage – bruke bus, grupper, automatisering,

Øve - øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner.

Fremføre - fremføre musikk minimum en gang per skoleår.

Fase 4

Høre - kunne gjengi deler og deltagere i ei låt

Lese - Føle seg såpass trygg i DAW at man kan jobbe i andre DAWs

Lage – gjenprodusere ei låt

Øve - øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner.

Fremføre - fremføre musikk minimum en gang per skoleår.

Fagplan for gitar- og bass-undervisning

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål. Fagplanen kan brukes som en sjekklister, hvor vi i undervisningsforløpet hele tiden kan bevisstgjøre for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe mer med, og hvilke mål vi kan sette oss fremover i undervisningen.

Gitar er et allsidig strengeinstrument som finnes i svært mange hjem, på mange ulike typer konsertarenaer, og i mange kulturer. Den er blant verdens mest populære instrumenter, og det lages flere gitarer hvert år enn alle andre instrumenter til sammen. Gitaren brukes i nær sagt alle musikkjangre, og har derfor også mange ulike tilnæringsmåter for den som vil lære å spille. I sitt følge med samtidens populærmusikk ble gitaren utviklet i flere retninger, og finnes i dag i mange varianter. Uttrykksmessig har gitaren derfor et svært et stort spenn, fra det rent lyriske og nær eteriske, til de mørkeste riffene med *fuzz* og *distortion* som man finner i for eksempel black metal.

Nøkkelkomponentene i læringsmålene for musikkundervisningen er *HØRE*, *LESE*, *LAGE*, *ØVE* og *FRAMFØRE*.

Målene representerer et langsiktig læringssyn, i det de er nøkkelen til å lykkes i faget, uansett hvilket nivå eleven befinner seg på. De må ses i sammenheng.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, bevegelse og instrument. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill og verdsette musikk.

Emner:

- assosierende og reflekterende lytting
- auditiv analyse
- imitasjon og transkripsjon
- gehørspill
- improvisasjon
- transponering
- samspill

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer. Dette kan være tegn, motiv, tema og forløp på basis av notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene utvikler eleven forståelse for hvordan strukturer preger musikalske uttrykk. Prima vista-spill og hurtiginnstudering vil være en del av kompetansen.

Emner:

- notasjon og notelesning: melodisk/harmonisk/rytmisk
- absolute og relative lesemetoder
- innstuderingsteknikker
- verkanalyse
- musikkhistorie
- musikkteori
- sjanger- og stilfortrolighet
- repertoarkunnskap

Lage

Å kunne lage innebærer arbeid i spennet fra intuitive improvisasjoner via komponering og låtskriving, til videreformidling av musikalske idéer i samspill og utvikling av kompetanse innen lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon. Å beherske ulike former for notasjon og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Emner:

- improvisasjon
- komponering
- arrangering
- forming

Øve

Å kunne øve innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne

planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback. Det handler om gode framgangsmåter.

Emner:

- kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening.
- teknikkarbeid
- innstuderingsmetodikk
- mental trening
- øvestrategier
- selvledelse
- samspilløving og gruppeledelse

Fremføre

Å kunne fremføre innebærer arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solospill og framføring sammen band, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra andre kunstformer.

Emner:

- kommunikasjon
- prestasjonsmestring
- konsertproduksjon
- repertoararbeid
- innspillinger
- samarbeid og samspill

Faseinndeling

På kulturskolen deler vi elevene inn i fire faser ut i fra hvilket musikalsk nivå de befinner seg på. Disse er:

Fase 1: Begynnernivå

Fase 2: Mellomnivå

Fase 3: Høyere mellomnivå

Fase 4: Viderekomment nivå

Målet er å hele tiden jobbe jevnt, og gå videre til neste fase, men hvor lang tid dette tar, er helt individuelt og ikke tidsbestemt. Kanskje vil ikke alle elever rekke å gå igjennom alle fasene i løpet av sin tid på kulturskolen, men fagplanen inneholder mange retningslinjer og læringsmål for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Fase 1

Undervisningens sentreringspunkt er å trene evnen til å oppfatte, gjengi og beskrive lydforløp og musikalske strukturer via øret.

En bred plattform med et vidt spekter av aktiviteter er en forutsetning for å lykkes som spesialist.

Elevene skal spille, synge, danse, klappe, dramatisere, tegne, dikte, fantasere, lytte, herme, eksperimentere og komponere; et mangeartet musisk læringsmiljø.

Progresjonen er langsam med repetisjoner. Ved å klare oppgaver som sprenger grenser for hva elever tror er mulig å få til, bidrar undervisningen til mestringsglede.

Læreren som samspillpartner er viktig. Det samme er gode sosiale rammer rundt opplæringen

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere, spille/synge enkle melodier og rytmemønstre på gehør.
- lytte til og vurdere egen musisering

Lese

- lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet/tabulatur
- øve inn enkle melodier uten behov for notasjon

Lage

- improvisere med utgangspunkt i historier, stemninger, stikkord med mer.

Øve

- øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner.

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang per skoleår.

Fase 2

En uttrykksmessig, kunnskapsmessig og motorisk plattform vektlegges nå. Arbeid med kroppsbevissthet og tekniske ferdigheter er derfor sentralt.

For elever i alderen 8 - 12 år er dette den tekniske gullalderen. Mange er opptatt av å knekke notekoden/tabulatur. Det er viktig å bruke tid på dette, så ikke manglende leseferdigheter blir et hinder i videre utvikling. Mengdetrening er nødvendig på alle områder. Ukelekser og mye samspill er viktige i deler av arbeidet. Det er motiverende for eleven å samle repertoar (lydfiler/noter), lage repertoarlistene og egne notehefter/lydfiler. Slik kan lærer og elev bygge «biblioteket» som andre kan låne

musikk fra. Arbeidskapasiteten er stor hos elever på mellomnivået; hyppige konserter, tema- og prosjektarbeid er viktig for å tilfredsstille den store arbeidsiveren.

Læringsmål **Eleven kan**

Høre

- imitere musikalsk form og uttrykk
- lytte aktivt til eget spill og medelever i samspill

Lese

- bruke treklanger, skalaer og intervaller som notelesningsverktøy
- øve inn enkle stykker uten behov for notasjon

Lage

- komponere egne melodier for hovedinstrumentet
- improvisere med utgangspunkt i akkordrekker

Øve

- dokumentere grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang per skoleår

Fase 3

Tenårene er kontrastenes tid med emosjonelle brytninger, meningssøken og uttrykksspenn; «musikk og den jeg er må passe sammen». Behov for nye erfaringer melder seg, og elevene tar ansvar for egen utvikling når de får muligheten. Noen vil lage konsertprosjekt med egen musikk, noen vil undervise andre og lede ensembler, andre vil delta i musikkonkurranser. I fase 3 skal vi også arbeide med å bevisstgjøre vår arbeid med musikken. Hvor vil vi med musikken vår? Hvorfor spiller vi instrumentet vårt? Hva inspirerer vår musisering?

Læringsmål **Eleven kan**

Høre

- lytte til og reflektere over mange typer musikk.
- transponere melodier opp eller ned ett fortegn, ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger».
- vurdere eget spill

Lese

- lese kroppsspråk og bevegelser
- lese grafiske og andre notasjonsformer
- ha kjennskap til dynamisk notasjon

Lage

- videreutvikle et eksisterende musikalsk materiale, komponere alene, eller i samarbeid med andre

Øve

- utøve funksjonell instrumentalteknikk
- bruke opptak av eget spill som øvingsmetode.
- planlegge øving sammen med lærer.

Fremføre

- spille konsert med formidlingsvilje

Fase 4

Elevene nærmer seg nå et høyt nivå og noen tar sikte på Fordypningsprogrammet eller musikkstudier. Instrumentalteknisk mestring på dette nivået gir dem frihet til personlig utforming av musikken, større sikkerhet i spillet og kvalitet i uttrykket. Graden av målrettet arbeid er avgjørende, og innsikt i egne læringsprosesser er en viktig forutsetning.

Å gi elever ulike former for lederansvar, som å undervise andre, kan gjøre at de blir bedre lærere for seg selv.

Alle fase 4 elever skal øve inn en 15 minutters solo-konsert hvor hovedinstrumentet står i fokus.

Læringsmål Elevene kan

Høre

- memorere og gjengi sammensatte musikalske forløp gjøre auditive analyser av stykkers form og innhold

Lese

- innstudere og fremføre musikk med stor integritet analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde

Lage

- improvisere i ulike stilarter
- tilpasse arrangementer og lage musikk for relevante besetninger.
- komponere og arrangere musikk for relevante besetninger

Øve

- lage langsiktige øveplaner og arbeide kontinuerlig med å optimalisere øvemåter
- benytte mentale innstuderingsteknikker i øvearbeidet
- innstudere og øve med små ensembler.

Fremføre

- spille solokonsert med stor integritet

Fagplan for messingblås

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål. Fagplanen kan brukes som en sjekklister, hvor vi i undervisningsforløpet hele tiden kan bevisstgjøre for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe mer med, og hvilke mål vi kan sette oss fremover i undervisningen.

Kulturskolens musikk lærere og lokalmiljøets korps har stor gjensidig interesse av å samarbeide om elevenes utvikling, mestring, motivasjon og behov. Mens vi bidrar med lærerkompetanse, bidrar ensemblene med viktig samspillstrening og lederskap. Det er viktig at elevene opplever en helhetlig opplæringsarena der instrumentalopplæring, øving, ensemblespill og formidling – på tvers av aldersgrupper – er et helhetlig felt.

Om messingblåsinstrumentene

Et messingblåseinstrument er et blåseinstrument hvor lyden produseres ved at man blåser inn i en røråpning, som oftest gjennom et munnstykke, og lar leppene vibrere. Leppene får da luftsøylen i røret til å svinge, og dette frembringer lyd. Forskjellige toner kan lages ved å trykke ned ventiler, dra og skyve en sleide for å endre lengden på luftsøylen, eller ved å stramme og slappe av i leppene for å spille forskjellige naturtoner. Både munnstykket og instrumentet, er som regel av metall; nesten alltid messing, derav navnet, men det finnes også glassfiberinstrumenter og andre materialer. De vanligste messingblåsinstrumentene er: Kornett, trompet, althorn, baryton, trombone og tuba som alle er stemt forskjellig etter størrelse og register. Messinginstrumentene begynte å dukke opp rundt 1450, og trombonen var først ute. Deretter fulgte trompeten og de andre, men det var ikke før på midten av 1800-tallet

og begynnelsen av 1900-tallet, at vi fikk de ventil-instrumentene vi bruker i dag. Tubaen er det yngste av messinginstrumentene og ble oppfunnet i 1840.

Læringsmål og utviklingsfaser

Våre fem læringsmål er **HØRE, LESE, LAGE, ØVE og FRAMFØRE.**

Målene representerer et langsiktig læringssyn, og vi vil bruke disse begrepene, uansett hvilken fase eleven befinner seg i.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, bevegelse og instrument. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill, og å verdsette musikk.

Emner:

- assosierende og reflekterende lytting
- auditiv analyse
- imitasjon og transkripsjon
- gehørspill
- improvisasjon
- transponering
- samspill

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer som tegn, motiv, tema og forløp med utgangspunkt i notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene, utvikler eleven forståelse for hvordan strukturer i notene preger musikalske uttrykk.

Prima vista-spill og hurtig innstudering vil være en del av kompetansen.

Emner:

- notasjon og notelesning: melodisk/harmonisk/rytmisk
- absolutte og relative lesemetoder
- innstuderingsteknikker
- verkanalyse
- musikkhistorie
- musikkteori
- sjanger- og stilfortrolighet
- repertoarkunnskap

Lage

Å kunne lage, innebærer alt i fra intuitive improvisasjoner, via komponering og låtskriving, til videreformidling av musikalske idéer i samspill og utvikling av kompetanse innen lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon.

Å beherske ulike former for notasjon, og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Emner:

- improvisasjon
- komponering
- arrangering
- forming

Øve

Å kunne øve, innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere, lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback. Det handler om gode framgangsmåter.

Emner:

- kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening.
- teknikkarbeid
- innstuderingsmetodikk
- mental trening
- øvestrategier
- selvledelse
- samspilløving og gruppeledelse

Fremføre

Å kunne fremføre, innebærer arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solospill, og framføring sammen band, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra andre kunstformer.

Emner:

- kommunikasjon
- prestasjonsmestring
- konsertproduksjon
- repertoarvalg

Faseinndeling

På kulturskolen deler vi elevene inn i fire faser ut i fra hvilket musikalsk nivå de befinner seg på. Disse er:

Fase 1: Begynnernivå

Fase 2: Mellomnivå

Fase 3: Høyere mellomnivå

Fase 4: Viderekomment nivå

Målet er å hele tiden jobbe jevnt, og gå videre til neste fase, men hvor lang tid dette tar, er helt individuelt og ikke tidsbestemt. Fasene er helt uavhengige av korpsets aspirant-, junior- og seniorinndeling. Kanskje vil ikke alle elever rekke å gå igjennom alle fasene i løpet av sin tid på kulturskolen, men fagplanen inneholder mange retningslinjer og læringsmål for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Fase 1

Begynnernivå

Undervisningen går i hovedsak ut på å trene evnen til å oppfatte, gjengi og beskrive lydforløp og musikalske strukturer via øret, samt noteopplæring. Da de aller fleste messingblåserne spiller i korps, er noteopplæring helt essensielt for videre samspill med andre. Vi setter samspill og musikkopplevelse i sentrum, og gjør eleven fortrolig med instrumentet og instrumentets muligheter. Vi legger grunnlaget for optimal teknisk utvikling, og gir tilstrekkelig rom for spontan uttrykks glede. Elevene kan spille, synge, danse, klappe, dramatisere, tegne, dikte, fantasere, lytte, herme, eksperimentere og komponere; et mangeartert musisk læringsmiljø.

Progresjonen er langsom med repetisjoner. Ved å klare oppgaver som sprenger grenser for hva elever tror er mulig å få til, bidrar undervisningen til mestringsglede. Læreren som samspillpartner er viktig. Det samme er gode sosiale rammer rundt opplæringen, og et tett samarbeid med foreldre/foresatte.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere; spille/synge enkle melodier og rytmemønstre på gehør
- lytte til og vurdere egen musisering

Lese

- lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet/tabulatur
- øve inn enkle melodier uten behov for notasjon

Lage

- improvisere med utgangspunkt i historier, stemninger, stikkord mm.

Øve

- øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang pr skoleår

Fase 2

Mellomnivå

En uttrykksmessig, kunnskapsmessig og motorisk plattform vektlegges nå. Arbeid med kroppsbevissthet og tekniske ferdigheter er derfor sentralt.

For elever i alderen 8-12 år, er dette den tekniske gullalderen. Mange er i ferd med å knekke notekoden, og det er viktig å bruke tid på dette, så ikke manglende leseferdigheter blir et hinder i videre utvikling. Å introdusere nye sjangere, og spe på med litt musikkhistorie er også på sin plass. Det er gøy å kunne sette et musikkstykke inn i en kontekst, og i samspill med andre, oppdage nye musikalske verdener.

Mengdetrening er nødvendig på alle områder. Ukelekser og mye samspill er viktige deler av arbeidet. Det er motiverende å samle repertoar (lydfilet/noter), lage repertoarlister og egne notehefter/lydfilet. Slik kan lærer og elev bygge «biblioteket» som andre kan låne musikk fra.

Arbeidskapasiteten er stor hos elever på mellomnivået; hyppige konserter, tema- og prosjektarbeid er viktig for å tilfredsstille den store arbeidsiveren.

Læringsmål

Eleven kan

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang pr skoleår; alene eller sammen med andre på ulike arenaer.

Høre

- imitere musikalsk form og uttrykk
- lytte aktivt til eget spill og medelever i samspill

Lese

- kunne lese noter
- bruke treklanger, skalaer og intervaller som notelesningsverktøy
- øve inn enkle stykker uten behov for notasjon
- spiller enkle stykker prima vista

Lage

- komponere egne, enkle melodier for hovedinstrumentet

Øve

- dokumentere grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet
- jevn øving på instrumentet
- konsertarenaer

Fase 3

Høyere mellomnivå

Tenårene er kontrastenes tid, med en søken etter identitet, selvbylde og store følelser i fokus. Musikalsk sett kan musikken speile den personen man er, eller har lyst til være, og behovet for nye erfaringer melder seg. I tillegg til å spille i korps og ensembler, tar elevene ansvar for egen utvikling når de får muligheten. Noen vil lage konsertprosjekt med egen musikk, noen vil undervise andre og lede ensembler, andre vil delta i musikkonkurranser.

I fase 3 og 4 skal vi også arbeide med å bevisstgjøre vårt arbeid med musikken. Hvor vil vi med musikken vår? Hvorfor spiller vi instrumentet vårt? Hva inspirerer vår musisering?

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- lytte til og reflektere over mange typer musikk
- transponere melodier opp eller ned ett fortegn, ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger»
- vurdere eget spill

Lese

- lese kroppsspråk og bevegelser

- lese grafiske og andre notasjonsformer
- ha kjennskap til dynamisk notasjon

Lage

- videreutvikle et eksisterende musikalsk materiale, og komponere alene, eller i samarbeid med andre.

Øve

- utøve funksjonell instrumentalteknikk
- bruke opptak av eget spill som øvingsmetode
- planlegge øving sammen med lærer og ha egne mål og meninger

Fremføre

- spille konsert med formidlingsvilje
- delta på diplom-konsert

Fase 4: Viderekomment nivå

Elevene nærmer seg nå et høyt nivå, og noen tar sikte på videre musikkstudier, enten på videregående, folkehøgskole eller universitet/høgskole. Instrumentalteknisk mestring på dette nivået gir stor frihet til personlig utforming av musikken. Elevene har god klang i instrumentet, kvalitet i uttrykket, og er selvstendige i forhold til eget spill og samspill med andre. Eleven er trygg i en konsert/ fremførelsesituasjon, og har formidlingsevne og overskudd. Graden av målrettet arbeid er avgjørende, og innsikt i egne læringsprosesser er en viktig forutsetning. Å gi elevene ulike former for lederansvar, som å undervise andre, kan gjøre at de blir bedre lærere for seg selv.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- memorere og gjengi sammensatte musikalske forløp
- gjøre auditive analyser av musikkstykkets form og innhold

Lese

- innstudere og fremføre musikk med stor integritet
- analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat
- nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde
- lese/forstå besifring

Lage

- improvisere i ulike stilarter
- tilpasse arrangementer og lage musikk for relevante besetninger
- komponere og arrangere musikk for relevante besetninger

Øve

- lage langsiktige øveplaner og arbeide kontinuerlig med å optimalisere øvemåter
- benytte mentale innstuderingsteknikker i øvearbeidet
- innstudere og øve med små ensembler

Fagplan for treblås

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål. Fagplanen kan brukes som en sjekklister, hvor vi i undervisningsforløpet hele tiden kan bevisstgjøre for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe mer med, og hvilke mål vi kan sette oss fremover i undervisningen.

Kulturskolens musikk lærere og lokalmiljøets korps har stor gjensidig interesse av å samarbeide om elevenes utvikling, mestring, motivasjon og behov. Mens vi bidrar med lærerkompetanse, bidrar ensemblene med viktig samspillstøring og lederskap. Det er viktig at elevene opplever en helhetlig opplæringsarena der instrumentalopplæring, øving, ensemblespill og formidling – på tvers av aldersgrupper – er et helhetlig felt.

Om treblåsinstrumenter

Et treblåseinstrument er et [blåseinstrument](#) hvor lyden blir produsert ved at luft blåses mot en kant eller et vibrerende [rørblad](#), eller *flis*. De ble originalt laget i tre som navnet tilsier, men i dag blir mange også laget i [metall](#).

Saksofon er et [instrument](#) vanligvis lagd av [messing](#), og med et enkelt [rørblad](#) (også kalt «rør» eller «flis»). Instrumentet brukes ofte innen populærmusikk, [storband](#), [blues](#), [korps](#) og [jazz](#), og rene saksofonensembler, ofte [saksofonkvartetter](#), selv om den fra starten var tiltenkt å være et [orkester](#) - og militærkorpsinstrument. Det var først på 1900-tallet saksofonen ble tatt opp i jazzen i Amerika og fikk sitt virkelige gjennombrudd. Instrumentet ble oppfunnet av den belgiskfødte klarinettisten og instrumentmakeren [Adolphe Sax](#) i midten av [1840-årene](#).

Navnet **Klarinett** kommer av [italienske](#) *clarino* som betyr [trompet](#), og [suffikset](#) *-etto* som betyr «liten», fordi de første klarinettene hadde et register som lignet trompetens. Klarinetter blir laget av spesielle treslag, hovedsakelig grenadill, eller, i tilfeller hvor det gjelder billige modeller, komposittmaterialer og [plast](#). Lyden blir generert av et enkelt rørblad, populært kalt rør eller flis, som vibrerer når man blåser. **Tverrfløyten** fikk navnet fordi den holdes til siden. Lyd produseres ved at man blåser over et [amasjørhull](#). Tonehøyde bestemmes ved at man trykker ned forskjellige kombinasjoner av de 16 klaffene, og ved endringer i luftstrømmen. Tverrfløyta kategoriseres som et [treblåseinstrument](#) fordi den opprinnelig var laget av tre. Nå lages fløyter i ulike metaller, det vanligste er [sølvlegeringer](#), men fløyter lages også i [gull](#) og [platina](#). En annen type fløyte, som er i samme familien, er [piccoloen](#). Den er halvparten så lang og klinger derfor en [oktav](#) lysere.

Læringsmål og utviklingsfaser

Våre fem læringsmål er **HØRE, LESE, LAGE, ØVE og FRAMFØRE**.

Målene representerer et langsiktig læringssyn, og vi vil bruke disse begrepene, uansett hvilken fase eleven befinner seg i.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, bevegelse og instrument. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill, og å verdsette musikk.

Emner:

- assosierende og reflekterende lytting
- auditiv analyse
- imitasjon og transkripsjon
- gehørspill
- improvisasjon
- transponering
- samspill

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer som tegn, motiv, tema og forløp med utgangspunkt i notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene, utvikler eleven forståelse for hvordan strukturer i notene preger musikalske uttrykk.

Prima vista-spill og hurtig innstudering vil være en del av kompetansen.

Emner:

- notasjon og notelesning: melodisk/harmonisk/rytmisk
- absolutte og relative lesemetoder
- innstuderingsteknikker
- verkanalyse
- musikkhistorie
- musikkteori
- sjanger- og stilfortrolighet
- repertoarkunnskap

Lage

Å kunne lage, innebærer alt i fra intuitive improvisasjoner, via komponering og låtskriving, til videreformidling av musikalske idéer i samspill og utvikling av kompetanse innen lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon.

Å beherske ulike former for notasjon, og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Emner:

- improvisasjon
- komponering
- arrangering
- forming

Øve

Å kunne øve, innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere, lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback. Det handler om gode framgangsmåter.

Emner:

- kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening.
- teknikkarbeid
- innstuderingsmetodikk
- mental trening
- øvestrategier
- selvledelse
- samspilløving og gruppeledelse

Fremføre

Å kunne fremføre, innebærer arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solospill, og framføring sammen band, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra

andre kunstformer.

Emner:

- kommunikasjon
- prestasjonsmestring
- konsertproduksjon
- repertoarvalg

Faseinndeling

På kulturskolen deler vi elevene inn i fire faser ut i fra hvilket musikalsk nivå de befinner seg på. Disse er:

Fase 1: Begynnernivå

Fase 2: Mellomnivå

Fase 3: Høyere mellomnivå

Fase 4: Viderekomment nivå

Målet er å hele tiden jobbe jevnt, og gå videre til neste fase, men hvor lang tid dette tar, er helt individuelt og ikke tidsbestemt. Fasene er helt uavhengige av korpsets aspirant-, junior- og seniorinndeling. Kanskje vil ikke alle elever rekke å gå igjennom alle fasene i løpet av sin tid på kulturskolen, men fagplanen inneholder mange retningslinjer og læringsmål for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Fase 1

Begynnernivå

Undervisningen går i hovedsak ut på å trene evnen til å oppfatte, gjengi og beskrive lydforløp og musikalske strukturer via øret, samt noteopplæring. Da de aller fleste treblåserne spiller i korps, er noteopplæring helt essensielt for videre samspill med andre. Vi setter samspill og musikkopplevelse i sentrum, og gjør eleven fortrolig med instrumentet og instrumentets muligheter. Vi legger grunnlaget for optimal teknisk utvikling, og gir tilstrekkelig rom for spontan uttrykks glede. Elevene kan spille, synge, danse, klappe, dramatisere, tegne, dikte, fantasere, lytte, herme, eksperimentere og komponere; et mangeartet musisk læringsmiljø.

Progresjonen er langsom med repetisjoner. Ved å klare oppgaver som sprenger grenser for hva elever tror er mulig å få til, bidrar undervisningen til mestringsglede. Læreren som samspillpartner er viktig. Det samme er gode sosiale rammer rundt opplæringen, og et tett samarbeid med foreldre/foresatte.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere; spille/synge enkle melodier og rytmemønstre på gehør
- lytte til og vurdere egen musisering

Lese

- lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet/tabulatur
- øve inn enkle melodier uten behov for notasjon

Lage

- improvisere med utgangspunkt i historier, stemninger, stikkord mm.

Øve

- øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang pr skoleår

Fase 2

Mellomnivå

En uttrykksmessig, kunnskapsmessig og motorisk plattform vektlegges nå. Arbeid med kroppsbevissthet og tekniske ferdigheter er derfor sentralt.

For elever i alderen 8-12 år, er dette den tekniske gullalderen. Mange er i ferd med å knekke notekoden, og det er viktig å bruke tid på dette, så ikke manglende leseferdigheter blir et hinder i videre utvikling. Å introdusere nye sjangere, og spe på med litt musikkhistorie er også på sin plass. Det er gøy å kunne sette et musikkstykke inn i en kontekst, og i samspill med andre, oppdage nye musikalske verdener.

Mengdetrening er nødvendig på alle områder. Ukelekser og mye samspill er viktige deler av arbeidet. Det er motiverende å samle repertoar (lydfiler/noter), lage repertoarlister og egne notehefter/lydfiler. Slik kan lærer og elev bygge «biblioteket» som andre kan låne musikk fra.

Arbeidskapasiteten er stor hos elever på mellomnivået; hyppige konserter, tema- og prosjektarbeid er viktig for å tilfredsstille den store arbeidsiveren.

Læringsmål

Eleven kan

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang pr skoleår; alene eller sammen med andre på ulike arenaer.

Høre

- imitere musikalsk form og uttrykk
- lytte aktivt til eget spill og medelever i samspill

Lese

- kunne lese noter
- bruke treklanger, skalaer og intervaller som notelesningsverktøy
- øve inn enkle stykker uten behov for notasjon
- spiller enkle stykker prima vista

Lage

- komponere egne, enkle melodier for hovedinstrumentet

Øve

- dokumentere grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet
- jevn øving på instrumentet
- konsertarenaer

Fase 3

Høyere mellomnivå

Tenårene er kontrastenes tid, med en søken etter identitet, selvilde og store følelser i fokus. Musikalsk sett kan musikken speile den personen man er, eller har lyst til være, og behovet for nye erfaringer melder seg. I tillegg til å spille i korps og ensembler, tar elevene ansvar for egen utvikling når de får muligheten. Noen vil lage konsertprosjekt med egen musikk, noen vil undervise andre og lede ensembler, andre vil delta i musikkonkurranser.

I fase 3 og 4 skal vi også arbeide med å bevisstgjøre vårt arbeid med musikken. Hvor vil vi med musikken vår? Hvorfor spiller vi instrumentet vårt? Hva inspirerer vår musisering?

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- lytte til og reflektere over mange typer musikk
- transponere melodier opp eller ned ett fortegn, ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger»
- vurdere eget spill

Lese

- lese kroppsspråk og bevegelser
- lese grafiske og andre notasjonsformer
- ha kjennskap til dynamisk notasjon

Lage

- videreutvikle et eksisterende musikalsk materiale, og komponere alene, eller i samarbeid med andre.

Øve

- utøve funksjonell instrumentaltknikk
- bruke opptak av eget spill som øvingsmetode
- planlegge øving sammen med lærer og ha egne mål og meninger

Fremføre

- spille konsert med formidlingsvilje
- delta på diplom-konsert

Fase 4

Viderekomment nivå

Elevene nærmer seg nå et høyt nivå, og noen tar sikte på videre musikkstudier, enten på videregående, folkehøgskole eller universitet/høgskole. Instrumentalteknisk mestring på dette nivået gir stor frihet til personlig utforming av musikken. Elevene har god klang i instrumentet, kvalitet i uttrykket, og er selvstendige i forhold til eget spill og samspill med andre. Eleven er trygg i en konsert/ fremførelsesituasjon, og har formidlingsevne og overskudd. Graden av målrettet arbeid er avgjørende, og innsikt i egne læringsprosesser er en viktig forutsetning. Å gi elevene ulike former for lederansvar, som å undervise andre, kan gjøre at de blir bedre lærere for seg selv.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- memorere og gjengi sammensatte musikalske forløp
- gjøre auditive analyser av musikkstykkets form og innhold

Lese

- innstudere og fremføre musikk med stor integritet
- analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat
- nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde
- lese/forstå besifring

Lage

- improvisere i ulike stilarter
- tilpasse arrangementer og lage musikk for relevante besetninger
- komponere og arrangere musikk for relevante besetninger

Øve

- lage langsiktige øveplaner og arbeide kontinuerlig med å optimalisere øvemåter
- benytte mentale innstuderingsteknikker i øvearbeidet
- innstudere og øve med små ensembler

Fremføring

- spille solokonsert med stor integritet
- delta på diplom-konsert

Fagplan for piano

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål. Fagplanen kan brukes som en sjekklister, hvor vi i undervisningsforløpet hele tiden kan bevisstgjøre for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe mer med, og hvilke mål vi kan sette oss fremover i undervisningen.

Piano er et klaverinstrument med vertikalt plasserte strenger strukket i et stivt rammeverk. Strengene slås an av filtdekkede hammere som aktiveres når tangentene på klaviaturet trykkes ned. Elevene får demonstrasjon av pianoets mekanikk (hammere, strenger osv.) og blir bevisstgjort om hva som er opp og ned på klaviaturet i henhold til tonehøyde. Riktig arm- og sittestilling er et viktig utgangspunkt for pianoelevens utvikling. De første gangene kan man ta utgangspunkt i en melodi som elevene kan fra før eller en kjent barnesang. Denne læres etter gehør. Notelære er en forutsetning for pianoundervisningen. Å kunne beherske noter legger grunnlaget for senere tilegnelse av pianoets omfangsrike repertoar. Noter er det viktigste teoretiske verktøyet, og det mest sentrale skriftspråket for musikk som finnes. Det er et mål at eleven skal få kjennskap til flest mulige sjangere. Tradisjonell notelære suppleres dermed med akkord- og besifringsspill. Repertoaret består av alt fra klassiske stilarter, evergreens/populærmusikk, folkemusikk og viser/sanger til samtidens musikk. Pianoet står i en særstilling for et slikt repertoar, og det finnes en rekke pedagogisk spillebøker på markedet som på ulikt vis kombinerer notelære med kjente melodier. Daglig øving i tilstrekkelig mengde er nødvendig om man befinner seg eller ønsker å befinne seg på viderekomet nivå i pianospill. Alle elever skal ha undervisning både individuelt og i grupper. All undervisning organiseres i en fleksibel timeplan.

I musikk har vi også generelle læringsmål, der HØRE, LESE, LAGE, ØVE og FRAMFØRE er nøkkelkomponenter. Målene representerer et langsiktig læringssyn, i det de er nøkkelen til å lykkes i faget, uansett hvilket nivå eleven befinner seg på.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, bevegelse og instrument. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill og verdsette musikk.

Emner:

- assosierende og reflekterende lytting
- auditiv analyse
- imitasjon og transkripsjon
- gehørspill
- improvisasjon
- transponering
- samspill

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer. Dette kan være tegn, motiv, tema og forløp på basis av notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene utvikler eleven forståelse for hvordan strukturer preger musikalske uttrykk. Prima vista-spill og hurtiginnstudering vil være en del av kompetansen.

Emner:

- notasjon og notelesning: melodisk/harmonisk/rytmisk
- absolute og relative lesemetoder
- innstuderingsteknikker
- verkanalyse
- musikkhistorie
- musikkteori
- sjanger- og stilfortrolighet
- repertoarkunnskap

Lage

Å kunne lage innebærer arbeid i spennet fra intuitive improvisasjoner via komponering og låtskriving, til videreformidling av musikalske idéer i samspill og utvikling av kompetanse innen lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon. Å beherske ulike former for notasjon og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Emner:

- improvisasjon
- komponering
- arrangering
- forming

Øve

Å kunne øve innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback. Det handler om gode framgangsmåter.

Emner:

- kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening.
- teknikkarbeid
- innstuderingsmetodikk
- mental trening
- øvestrategier
- selvledelse
- samspilløving og gruppeledelse

Fremføre

Å kunne framføre innebærer arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solospill og framføring sammen band, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra andre kunstformer.

Emner:

- kommunikasjon
- prestasjonsmestring
- konsertproduksjon
- repertoararbeid
- innspillinger
- samarbeid og samspill

Faseinndeling

På kulturskolen deler vi elevene inn i fire faser ut i fra hvilket musikalsk nivå de befinner seg på. Disse er:

Fase 1: Begynnernivå

Fase 2: Mellomnivå

Fase 3: Høyere mellomnivå

Fase 4: Viderekomment nivå

Målet er å hele tiden jobbe jevnt, og gå videre til neste fase, men hvor lang tid dette tar, er helt individuelt og ikke tidsbestemt. Kanskje vil ikke alle elever rekke å gå igjennom alle fasene i løpet av sin tid på kulturskolen, men fagplanen inneholder mange retningslinjer og læringsmål for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Fase 1

Undervisningens sentreringspunkt er å trene evnen til å oppfatte, gjengi og beskrive lydforløp og musikalske strukturer via øret.

En bred plattform med et vidt spekter av aktiviteter er en forutsetning for å lykkes som spesialist.

Elevene skal spille, synge, danse, klappe, dramatisere, tegne, dikte, fantasere, lytte, herme, eksperimentere og komponere; et mangeartet musisk læringsmiljø.

Progresjonen er langsam med repetisjoner. Ved å klare oppgaver som sprenger grenser for hva elever tror er mulig å få til, bidrar undervisningen til mestringsglede. Læreren som samspillpartner er viktig. Det samme er gode sosiale rammer rundt opplæringen

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere, spille/syng enkle melodier og rytmemønstre på gehør.
- lytte til og vurdere egen musisering

Lese

- lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet/tabulatur
- øve inn enkle melodier uten behov for notasjon

Lage

- improvisere med utgangspunkt i historier, stemninger, stikkord mm.

Øve

- øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang per skoleår

Fase 2

En uttrykksmessig, kunnskapsmessig og motorisk plattform vektlegges nå. Arbeid med kroppsbevissthet og tekniske ferdigheter er derfor sentralt.

For elever i alderen 8 - 12 år er dette den tekniske gullalderen. Mange er opptatt av å knekke notekoden/tabulatur. Det er viktig å bruke tid på dette, så ikke manglende leseferdigheter blir et hinder i videre utvikling.

Mengdetrening er nødvendig på alle områder. Ukelekser og mye samspill er viktig i deler av arbeidet. Det er motiverende for eleven å samle repertoar (lydfiler/noter), lage repertoarlistene og egne notehefter/lydfiler. Slik kan lærer og elev bygge «biblioteket» som andre kan låne musikk fra.

Arbeidskapasiteten er stor hos elever på mellomnivået; hyppige konserter, tema- og prosjektarbeid er viktig for å tilfredsstille den store arbeidsiveren.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere musikalsk form og uttrykk
- lytte aktivt til eget spill og medelever i samspill

Lese

- bruke treklanger, skalaer og intervaller som notelesningsverktøy
- øve inn enkle stykker uten behov for notasjon

Lage

- komponere egne melodier for hovedinstrumentet
- improvisere med utgangspunkt i akkordrekker

Øve

- dokumentere grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang per skoleår

Fase 3

Tenårene er kontrastenes tid med emosjonelle brytninger, meningssøken og uttrykksspenn; «musikk og den jeg er må passe sammen».

Behov for nye erfaringer melder seg, og elevene tar ansvar for egen utvikling når de får muligheten. Noen vil lage konsertprosjekt med egen musikk, noen vil undervise andre og lede ensembler, andre vil delta i musikkonkurranser.

I fase 3 skal vi også arbeide med å bevisstgjøre vårt arbeid med musikken. Hvor vil vi med musikken vår? Hvorfor spiller vi instrumentet vårt? Hva inspirerer vår musisering?

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- lytte til og reflektere over mange typer musikk
- transponere melodier opp eller ned ett fortegn ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger».
- vurdere eget spill

Lese

- lese kroppsspråk og bevegelser
- lese grafiske og andre notasjonsformer
- ha kjennskap til dynamisk notasjon

Lage

- videreutvikle et eksisterende musikalsk materiale, og komponere alene, eller i samarbeid med andre

Øve

- utøve funksjonell instrumentalteknikk
- bruke opptak av eget spill som øvingsmetode.
- planlegge øving sammen med lærer.

Fremføre

- spille konsert med formidlingsvilje

Fase 4

Elevene nærmer seg nå et høyt nivå og noen tar sikte på Fordypningsprogrammet eller musikkstudier. Instrumentalteknisk mestring på dette nivået gir dem frihet til personlig utforming av musikken, større sikkerhet i spillet og kvalitet i uttrykket. Graden av målrettet arbeid er avgjørende, og innsikt i egne læringsprosesser er en viktig forutsetning.

Å gi elever ulike former for lederansvar, som å undervise andre, kan gjøre at de blir bedre lærere for seg selv.

Alle fase 4 elever skal øve inn en 15 minutters solo-konsert. Hvor hovedinstrumentet står i fokus.

Læringsmål **Elevene kan**

Høre

- memorere og gjengi sammensatte musikalske forløp
- gjøre auditive analyser av stykkers form og innhold

Lese

- innstudere og fremføre musikk med stor integritet
- analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat
- nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde

Lage

- improvisere i ulike stilarter
- tilpasse arrangementer og lage musikk for relevante besetninger.
- komponere og arrangere musikk for relevante besetninger

Øve

- lage langsiktige øveplaner og arbeide kontinuerlig med å optimalisere øvemåter
- benytte mentale innstuderingsteknikker i øvearbeidet
- innstudere og øve med små ensembler.

Fremføre

- spille solokonsert med stor integritet

Fagplan for sang

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål. Vi kan bruke fagplanen som en sjekklister, hvor vi kan bevisstgjøre hele tiden for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe med og hvilke mål vi kan sette oss framover i undervisningen.

Om stemmen som instrument

Når det gjelder sang, er stemmen vårt hovedinstrument. Hvert menneske sin stemme er helt unik og har mange variasjonsmuligheter, forskjellige stiler, klangfarger osv.. Grunnlaget for all sang er sunn og naturlig stemmeteknikk. Sang er som et håndverk, og med mye jobb og god sangteknikk kan stemmen utvikle seg til et veldig fleksibelt instrument som kan takle de fleste musikalske utfordringer.

Hver lærer som underviser sang, piano, gitar eller et annet instrument har egne mål for å utvikle elevene på sine instrumenter. I musikk har vi også **generelle læringsmål**, der HØRE, LESE, LAGE, ØVE og FRAMFØRE er «nøkkelpunkter». Disse må ses i sammenheng med de øvrige læringsmålene for sang.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, bevegelse og instrument. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill og verdsette musikk.

Emner:

- assosierende og reflekterende lytting
- auditiv analyse
- imitasjon og transkripsjon
- gehørspill
- improvisasjon
- transponering
- samspill

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer. Dette kan være tegn, motiv, tema og forløp på basis av notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene utvikler eleven forståelse for hvordan strukturer preger musikalske uttrykk. Prima vista-spill og hurtiginnstudering vil være en del av kompetansen.

Emner:

- notasjon og notelesning: melodisk/harmonisk/rytmisk
- absolutte og relative lesemetoder
- innstuderingsteknikker
- verkanalyse
- musikkhistorie
- musikkteori
- sjanger- og stilfortrolighet
- repertoarkunnskap

Lage

Å kunne lage innebærer arbeid i spennet fra intuitive improvisasjoner via komponering og låtskiving, til videreformidling av musikalske idéer i samspill og utvikling av kompetanse innen lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon. Å beherske ulike former for notasjon og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Emner:

- improvisasjon
- komponering
- arrangering
- forming

Øve

Å kunne øve innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere og lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback. Det handler om gode framgangsmåter.

Emner:

- kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening.
- teknikkarbeid
- innstuderingsmetodikk

- mental trening
- øvestrategier
- selvledelse
- samspilløving og gruppeledelse

Fremføre

Å kunne fremføre innebærer arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solosang og framføring sammen med band, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra andre kunstformer.

Emner:

- kommunikasjon
- prestasjonsmestring
- konsertproduksjon
- repertoararbeid
- innspillinger
- samarbeid og samspill

Faseinndeling

Disse komponentene hjelper oss å fordele elever i forskjellige faser eller nivåer så vi kan få bedre oversikt over behovene eleven har for videre musikalske utvikling.

Det vil ikke være slik at alle elever nødvendigvis vil rekke å gå gjennom alle fasene. Hver elev har sin egen utvikling, og sitt eget tempo i læreprosessen. Noen trenger lang tid, andre kortere, og det er ikke nødvendigvis slik at de som er raskest i begynnelsen er de som er best på instrumentet sitt når det har gått noen år.

Fagplanen gir oss retningslinjer for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Når det gjelder sang og fordeling av elevene i forskjellige FASER, er det veldig viktig å si at alle har allerede mye erfaring med å bruke stemmen sin når de kommer på sin første sangtime. Men spørsmålet er hvordan vi bruker stemmen og om vi bruker den på riktig måte. Derfor hjelper FASENE oss til å gi eleven riktig informasjon som kan hjelpe dem til å utvikle seg.

Fase 1

Undervisningens sentrale punkt er å trene evnen til å oppfatte, gjengi og beskrive lydforløp via øret samtidig som å skape sangglede.

En bred plattform med et vidt spekter av aktiviteter. Elevene skal synge, danse, klappe, fantasere, lytte, eksperimentere med ulike sangformer og stiler. Læreren som samspillpartner er viktig.

Sangundervisningens mål for fase 1 er at eleven skal å utvikle god kroppsholdning og pusteteknikk.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere, spille/synge enkle melodier og rytmemønstre på gehør

Lese

- lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet
- øve inn enkle melodier

Lage

- improvisere med utgangspunkt i historier og stemninger

Øve

- øve jevnt og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner

Fremføre

- fremføre musikk en gang per skoleår

Fase 2

En uttrykksmessig, kunnskapsmessig og motorisk plattform vektlegges nå. Arbeid med kroppsbevissthet og tekniske ferdigheter er derfor sentralt.

For elever i alderen 8 - 12 år er dette den tekniske gullalderen. Mange er opptatt av å knekke notekoden/tabulatur. Det er viktig å bruke tid på dette, så ikke manglende leseferdigheter blir et hinder i videre utvikling.

Mengdetrening er nødvendig på alle områder. Ukelekser og mye samspill er viktige i deler av arbeidet. Det er motiverende for eleven å samle repertoar (lydfiler/noter), lage repertoarlistene og egne notehefter/lydfiler. Slik kan lærer og elev bygge «biblioteket» som andre kan låne musikk fra.

Arbeidskapasiteten er stor hos elever på mellomnivået; hyppige konserter, tema- og prosjektarbeid er viktig for å tilfredsstille den store arbeidsiveren.

Sangundervisningens mål for fase 2 er å bli kjent med stemmens ulike registre, samt å veksle mellom dem

Læringsmål **Eleven kan**

Høre

- imitere og lytte aktivt til eget spill/sang og i samspill
- forskjell mellom randstemmen (hodeklang) og fullstemmen (brystklang)

Lese

- bruke treklanger, skalaer og intervaller
- øve inn enkle stykker uten behov for notasjon

Lage

- komponere egne melodier for hovedinstrumentet

Øve

- dokumentere grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang pr skoleår

Fase 3

Tenårene er kontrastenes tid med emosjonelle brytninger, meningssøken og uttrykksspenn; «musikk og den jeg er må passe sammen».

Behov for nye erfaringer melder seg, og elevene tar ansvar for egen utvikling når de får muligheten. Noen vil lage konsertprosjekt med egen musikk, noen vil undervise andre og lede ensembler, andre vil delta i musikkkonkurranser.

I fase 3 skal vi også arbeide med å bevisstgjøre vår arbeid med musikken. Hvor vil vi med musikken vår? Hvorfor spiller vi instrumentet vårt? Hva inspirerer vår musisering?

Sangundervisningens mål for fase 3 "instrument- bygging" – utvikling av stemmen som instrument, åndedrett og støtte, avansert pusteteknikk, utjevning av registeroverganger

Læringsmål **Eleven kan**

Høre

- lytte til og reflektere over mange typer musikk
- transponere melodier opp eller ned ett fortegn
- vurdere eget spill

Lese

- lese kroppsspråk og bevegelser
- lese grafiske og andre notasjonsformer

- ha kjennskap til dynamisk notasjon

Lage

- videreutvikle et musikalsk materiale
- komponere alene eller i samarbeid med andre

Øve

- utøve instrumentalteknikk
- planlegge øving sammen med lærer
- bruke opptak av eget spill som øvingsmetode

Fremføre

- spille konsert med formidlingsvilje
- delta på diplomkonsert

Fase 4

Elevene nærmer seg nå et høyt nivå og noen tar sikte på Fordypningsprogrammet eller musikkstudier. Instrumentalteknisk mestring på dette nivået gir dem frihet til personlig utforming av musikken, større sikkerhet i spillet og kvalitet i uttrykket. Graden av målrettet arbeid er avgjørende, og innsikt i egne læringsprosesser er en viktig forutsetning. Å gi elever ulike former for lederansvar, som å undervise andre, kan gjøre at de blir bedre lærere for seg selv.

Alle fase 4 elever skal øve inn en 15 minutters solo-konsert hvor hovedinstrumentet står i fokus. Sangteknikk mestring på dette nivået gir dem frihet, større sikkerhet og kvalitet i spillet.

Sangundervisningens mål for fase 4 er at eleven skal bli godt kjent med sin egen stemme og utvikle en fleksibel stemme som beveger seg uanstrengt og dynamisk mellom registrene

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- memorere sammensatte musikalske forløp
- analyser av stykkers form og innhold

Lese

- innstudere og fremføre musikk med stor integritet
- analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat
- nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde

Lage

- improvisere i ulike stilarter
- tilpasse arrangementer og lage musikk for relevante instrumenter
- komponere og arrangere musikk

Øve

- lage langsiktige øveplaner
- benytte mentale innstuderingsteknikker i øvearbeidet
- øve med små ensembler

Framføre

- spille solokonsert
- delta på diplomkonsert

Fagplan fiolin

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål.

Fagplanen kan brukes som en sjekklister, hvor vi i undervisningsforløpet hele tiden kan bevisstgjøre for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe mer med og hvilke mål vi kan sette oss fremover i undervisningen.

Om strykeinstrumentene

Strykeinstrumentene fikk sin nåværende form i løpet av 1500-og 1600-tallet i Nord-Italia. Fiolinbyggerfamilier som Amati, Stradivari og Guarneri perfektionerte instrumentene. Opphavet er usikkert, men vi finner lignende instrument over store deler av Europa og Midtøsten. Trolig er det Venezianske kjøpmenn som tok med seg den arabiske rebec til Italia under renessansen, som er opphavet til dagens strykeinstrumenter. Opprinnelig ble instrumentet brukt til folkemusikk, men i dag finner vi strykeinstrumenter i alle typer musikk.

En fiolin er godt egnet til å begynne på i en ung alder, dvs. fra 3-4 år. Det finnes små fioliner for den aldersgruppen. Jo yngre man begynner, jo lettere det er.

Organisering av undervisningen

- enkeltundervisning
- gruppeundervisning
- orkester og ensemblespill
- improvisasjon
- seminarer, prosjekter og workshops
- konserter

Instrument/utstyr

- fiolin, bue og kasse (kan leies)
- strenger og skulderstøtte
- noter

Målgruppe/alder/faseinndeling

- oppstartfase (ca 1-3 år)
- fase 1 (ca 1-3 år)
- fase 2 (ca 3-6 år)
- fase 3 (ca 6 år)
- fase 4 (etter avtale/prøvespill med egen lærer, for de mest interesserte viderekomne)

Øving

Læreren forteller deg hvorfor og hvor mye du skal øve. Lærer og elev underskriver en egen avtale om øving og hver uke snakker de om det.

Oppstartfasen

Læringsmål Eleven kan

- lære seg å omgå/behandle instrumentet
- imitere på gehør
- begynne med notelære
- samspill

Fase 1

Læringsmål Eleven

- har en naturlig, god kroppsholdning
- arbeider med lytting, gehørspill, klangtonedannelse
- gjennomfører samspill
- arbeider med grunnleggende notelære

Fase 2

Læringsmål Eleven

- utvikle repertoaret
- utvikler teknikken (posisjonspill og vibrato introduseres)
- spiller i orkester og ensembler
- improviserer
- arbeider med teori

Fase 3

Læringsmål

Eleven

- har større fokus på det musikalske uttrykket, klang og interpretasjon gjennom et variert og stadig mer avansert repertoar
- arbeider kontinuerlig med å videreutvikle de tekniske ferdighetene (intonasjon, posisjonspill, vibrato, strøk osv.)
- har orkester og samspill i flest mulig sammenheng

Fase 4

Læringsmål

Eleven

- har instrumentalt teknisk ferdighet og forståelse på høyt nivå (posisjonspill, dobbeltgrep, strøk, osv.) gjennom et stadig mer avansert repertoar
- stimulerer til selvstendighet, disiplin og struktur gjennom godt samarbeid mellom hjem-kulturskole-lærer-elev
- utvikler åpenhet for ulike musikalske sjangre
- utøver i flest mulige sammenhenger

Fagplan slagverk

Fagplanen er som et kompass for elever, foresatte og lærere som viser oss hvilken retning vi trenger å gå for å gjennomføre et konkret mål. Fagplanen kan brukes som en sjekklister, hvor vi i undervisningsforløpet hele tiden kan bevisstgjøre for oss selv hva vi kan, hva vi må jobbe mer med, og hvilke mål vi kan sette oss fremover i undervisningen.

Kulturskolens musikk lærere og lokalmiljøets korps har stor gjensidig interesse av å samarbeide om elevenes utvikling, mestring, motivasjon og behov. Mens vi bidrar med lærerkompetanse, bidrar ensemblene med viktig samspillstrening og lederskap. Det er viktig at elevene opplever en helhetlig opplæringsarena der instrumentalopplæring, øving, ensemblespill og formidling – på tvers av aldersgrupper – er et helhetlig felt.

Et slagverksinstrument er en betegnelse for et musikkinstrument, det vil si et instrument hvor lyden blir produsert ved at noe (trommestikker, visper, køller, hender eller annet) slås mot en del av instrumentet, eller ved at instrumentet ristes eller på annen måte lager lyd ved bevegelse. Det skilles mellom rytmiske og melodiske slagverksinstrumenter, et skille som i hovedsak betegner det normale bruksområdet til de ulike instrumentene.

Blant rytmiske slagverksinstrumenter finnes blant andre ulike trommer og cymbaler. Eksempler på melodiske slagverksinstrumenter er, xylofon, vibrafon, marimba, klokkespill, rørklokker, og pauker.

Slagverk kalles også perkusjon, som er en fornyelse av det engelske ordet percussion.

Nøkkelkomponentene i læringsmålene for musikkundervisningen er *HØRE, LESE, LAGE, ØVE og FRAMFØRE.*

Målene representerer et langsiktig læringssyn, i det de er nøkkelen til å lykkes i faget, uansett hvilket nivå eleven befinner seg på. De må ses i sammenheng.

Høre

Å kunne høre handler om å lytte, analysere, samhandle, samspille, imitere og improvisere med stemme, bevegelse og instrument. Det dreier seg også om å transkribere musikk, lytte kritisk til eget spill og verdsette musikk.

Emner:

- assosierende og reflekterende lytting
- auditiv analyse
- imitasjon og transkripsjon
- gehørspill
- improvisasjon
- transponering

- samspill

Lese

Å kunne lese dreier seg om å oppfatte, tolke og forstå musikalske grunnelementer. Dette kan være tegn, motiv, tema og forløp på basis av notasjon, for så å gjenskape dem. Gjennom gjenkjennelse og anvendelse av elementene utvikler eleven forståelse for hvordan strukturer preger musikalske uttrykk. Prima vista-spill og hurtiginnstudering vil være en del av kompetansen.

Emner:

- notasjon og notelesning: melodisk/harmonisk/rytmisk
- absolute og relative lesemetoder
- innstuderingsteknikker
- verkanalyse
- musikkhistorie
- musikkteori
- sjanger- og stilfortrolighet
- repertoarkunnskap

Lage

Å kunne lage innebærer arbeid i spennet fra intuitive improvisasjoner via komponering og låtskriving, til videreformidling av musikalske idéer i samspill, og utvikling av kompetanse innen lyddesign, musikkteknologi og konsertproduksjon. Å beherske ulike former for notasjon og på ulike måter ta vare på egenkomponert musikk, står sentralt.

Emner:

- improvisasjon
- komponering
- arrangering
- forming

Øve

Å kunne øve innebærer at eleven lærer å være sin egen lærer. Eleven må kunne planlegge og gjennomføre øving, bruke øvingsdagbok, repetere lytte kritisk og gi seg selv konstruktiv feedback. Det handler om gode framgangsmåter.

Emner:

- kroppsbevissthet, spillestilling og basistrening.
- teknikkarbeid
- innstuderingsmetodikk
- mental trening
- øvestrategier
- selvledelse
- samspilløving og gruppeledelse

Fremføre

Å kunne fremføre innebærer arbeid med formidling, konsentrasjon, presentasjon, stressmestring, innspilling og konsertproduksjon. Det gjelder både solospill og framføring sammen med band, korps, orkestre, kor, profesjonelle musikere og elever fra andre kunstformer.

Emner:

- kommunikasjon

- prestasjonsmestring
- konsertproduksjon
- repertoararbeid
- innspillinger
- samarbeid og samspill

Faseinndeling

På kulturskolen deler vi elevene inn i fire faser ut i fra hvilket musikalsk nivå de befinner seg på. Disse er:

Fase 1: Begynnernivå

Fase 2: Mellomnivå

Fase 3: Høyere mellomnivå

Fase 4: Viderekomment nivå

Målet er å hele tiden jobbe jevnt, og gå videre til neste fase, men hvor lang tid dette tar, er helt individuelt og ikke tidsbestemt. Kanskje vil ikke alle elever rekke å gå igjennom alle fasene i løpet av sin tid på kulturskolen, men fagplanen inneholder mange retningslinjer og læringsmål for hva vi kan jobbe med for å skape en større bevissthet i undervisningsforløpet.

Fase 1

Undervisningens sentreringspunkt er å trene evnen til å oppfatte, gjengi og beskrive lydforløp og musikalske strukturer via øret. En bred plattform med et vidt spekter av aktiviteter er en forutsetning for å lykkes som spesialist. Elevene skal spille, synge, danse, klappe, dramatisere, tegne, dikte, fantasere, lytte, herme, eksperimentere og komponere; et mangeartet musisk læringsmiljø. Progresjonen er langsom med repetisjoner. Ved å klare oppgaver som sprenger grenser for hva elever tror er mulig å få til, bidrar undervisningen til mestringsglede. Læreren som samspillpartner er viktig. Det samme er gode sosiale rammer rundt opplæringen.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere, spille/synge enkle melodier og rytmemønstre på gehør.
- lytte til og vurdere egen musisering

Lese

- lese noter ved å sammenligne og finne likheter i notebildet/tabulatur
- øve inn enkle melodier uten behov for notasjon

Lage

- improvisere med utgangspunkt i historier, stemninger, stikkord m.m

Øve

- øve jevnlig og samarbeide med lærer og foresatte om gode øverutiner.

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang per skoleår.

Fase 2

En uttrykksmessig, kunnskapsmessig og motorisk plattform vektlegges nå. Arbeid med kroppsbevissthet og tekniske ferdigheter er derfor sentralt.

For elever i alderen 8 - 12 år er dette den tekniske gullalderen. Mange er opptatt av å knekke notekoden/tabulatur. Det er viktig å bruke tid på dette, så ikke manglende leseferdigheter blir et hinder i videre utvikling.

Mengdetrening er nødvendig på alle områder. Ukelekser og mye samspill er viktige i deler av arbeidet. Det er motiverende for eleven å samle repertoar (lydfiler/noter), lage repertoarlister og egne notehefter/lydfiler. Slik kan lærer og elev bygge «biblioteket» som andre kan låne musikk fra.

Arbeidskapasiteten er stor hos elever på mellomnivået; hyppige konserter, tema- og prosjektarbeid er viktig for å tilfredsstille den store arbeidsiveren.

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- imitere musikalsk form og uttrykk
- lytte aktivt til eget spill og medelever i samspill

Lese

- bruke treklanger, skalaer og intervaller som notesningsverktøy
- øve inn enkle stykker uten behov for notasjon

Lage

- komponere egne melodier for hovedinstrumentet
- improvisere med utgangspunkt i akkordrekker

Øve

- dokumentere grunnleggende tekniske kunnskaper på instrumentet

Fremføre

- fremføre musikk minimum en gang per skoleår

Fase 3

Tenårene er kontrastenes tid med emosjonelle brytninger, meningssøken og uttrykksspenn; «musikk og den jeg er må passe sammen».

Behov for nye erfaringer melder seg, og elevene tar ansvar for egen utvikling når de får muligheten. Noen vil lage konsertprosjekt med egen musikk, noen vil undervise andre og lede ensembler, andre vil delta i musikkonkurranser.

I fase 3 skal vi også arbeide med å bevisstgjøre vår arbeid med musikken. Hvor vil vi med musikken vår? Hvorfor spiller vi instrumentet vårt? Hva inspirerer vår musisering?

Læringsmål

Eleven kan

Høre

- lytte til og reflektere over mange typer musikk
- transponere melodier opp eller ned ett fortegn, ved hjelp av auditive analysemetoder og «huskeknagger».
- vurdere eget spill

Lese

- lese kroppsspråk og bevegelser
- lese grafiske og andre notasjonsformer

- ha kjennskap til dynamisk notasjon

Lage

- videreutvikle et eksisterende musikalsk materiale, og komponere alene, eller i samarbeid med andre

Øve

- utøve funksjonell instrumentalteknikk
- bruke opptak av eget spill som øvingsmetode
- planlegge øving sammen med lærer

Fremføre

- spille konsert med formidlingsvilje

Fase 4

Elevene nærmer seg nå et høyt nivå og noen tar sikte på Fordypningsprogrammet eller musikkstudier. Instrumentalteknisk mestring på dette nivået gir dem frihet til personlig utforming av musikken, større sikkerhet i spillet og kvalitet i uttrykket. Graden av målrettet arbeid er avgjørende, og innsikt i egne læringsprosesser er en viktig forutsetning.

Å gi elever ulike former for lederansvar, som å undervise andre, kan gjøre at de blir bedre lærere for seg selv.

Alle fase 4 elever skal øve inn en 15 minutters solo-konsert. Hvor hovedinstrumentet står i fokus.

Læringsmål **Elevene kan**

Høre

- memorere og gjengi sammensatte musikalske forløp
- gjøre auditive analyser av stykkers form og innhold

Lese

- innstudere og fremføre musikk med stor integritet
- analysere og beskrive musikk med et godt begrepsapparat
- nyttiggjøre seg bred informasjon fra et notebilde

Lage

- improvisere i ulike stilarter
- tilpasse arrangementer og lage musikk for relevante besetninger
- komponere og arrangere musikk for relevante besetninger

Øve

- lage langsiktige øveplaner og arbeide kontinuerlig med å optimalisere øvemåter
- benytte mentale innstuderingsteknikker i øvearbeidet
- innstudere og øve med små ensembler.

Fremføre

- spille solokonsert med stor integritet.

Fagplan Visuell kunst

Det visuelle kunstfeltet i kulturskolen er vidt og dekker mange ulike uttryksmåter og spesialiserte fagfelt. Møte med kunstneriske virkemidler som materialer, redskaper, teknikker og en inspirerende undervisning vil gi elevene muligheter til å utvikle sine evner. Elevenes fantasi og kreative flyt blir stimulert. I det visuelle uttrykket kan de tenke noe som var utenkt, se noe som var usett og si noe som var usagt. Gjennom individuelle og kollektive prosesser skal elevene også tilegne seg estetiske erfaringer i møte med samtidskunst og kunst fra tidligere tider.

Det visuelle mennesket

Alle mennesker er født med en grunnleggende evne og vilje til å uttrykke seg visuelt. Virkeligheten setter få grenser for barns fantasi og forestillingsevne. Det er et viktig mål å holde ved like og utvikle denne iboende skapergleden. Kunstundervisningen i kulturskolen er delt inn i *Breddeprogram*, *Kjerneprogram* og *Fordypningsprogram*, og vil til sammen sørge for at elevene får erfaringer med et bredt og fordypende fag som avspeiler visuell kunst som kunstnerisk uttrykksform, kommunikasjon, kulturarv, selvtuttrykk og håndverk/ferdighet.

Overordna mål

Gjennom arbeidet med visuell kunst skal elevene:

- utvikle sin uttrykksevne, formsans og sine kunstfaglige ferdigheter
- utvikle sin iboende skaperglede og oppleve mestring
- utvide sitt perspektiv og sin kulturforståelse gjennom utforskning av fortid, nåtid og framtid
- utvikle evne til kommunikasjon, analyse og refleksjon i et lærings- og arbeidsfellesskap
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for høyere utdanning i visuell kunst
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende lokalmiljø
- lære å betrakte alt som potensielle materialer

Faghjul – visuell kunst som uttrykksmiddel

Faghjulet viser visuell kunst som uttrykkssform.

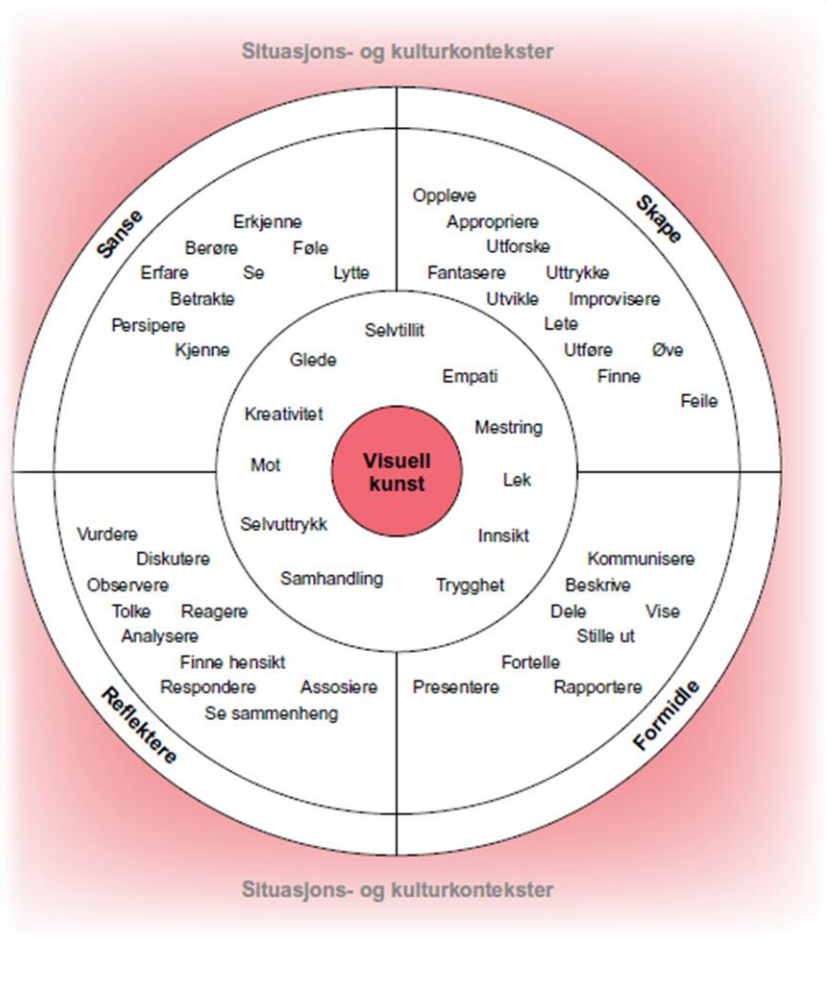
Den ytterste sirkelen viser fire overordna handlinger i faget: *skape, formidle, reflektere og sanse*.

Den nest ytterste sirkelen viser en «verktøykasse» som rommer aktiviteter læreren anvender for å gjøre visuell kunst tilgjengelig for elevene.

Ved å dreie det ytterste hjulet kan en få fram mindre opplagte kombinasjoner av handlinger og aktiviteter.

Den nest innerste sirkelen viser verdier og allmenndannende egenskaper en kan utvikle gjennom opplæring i visuelle kunstoffag.

Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved opplæringa i visuell kunst.

Læringsmål

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål og forventninger til læreren. Læringsmålene er generelle på tvers av de spesifikke fagområdene/teknikkene innenfor det visuelle kunstområdet

Breddeprogrammet

Læringsmål

Eleven

- har grunnleggende materialkunnskap og mestrer utvalgte teknikker
- opplever skaperglede og faglig utvikling
- lærer gjennom lek, utforskning, eksperimentering og refleksjon
- har utviklet nysgjerrighet og et oppmerksomt blikk
- har kjennskap til kunst og kunsthåndverk, inkludert arbeider med lokalt tilsnitt
- har deltatt i kreative prosesser sammen med andre elever
- har deltatt med sine arbeider på en relevant visningsarena
- er en del av et levende lokalmiljø og bidrar til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Det er i dette programmet hovedvirksomheten i visuell kunst bør ligge. Elevene vil komme dypt ned i handlingsområdene *skape, formidle, reflektere og sanse*. Innholdet i undervisninga skal bidra til å utvikle håndverksmessig og kunstnerisk kvalitet, kreativitet, selvstendighet og kritisk tenkning.

Læringsmål

Eleven

- mestrer fagspesifikke basisferdigheter i ulike teknikker, former, materialer og uttrykk
- har tilegnet seg et bredt spekter av materialkunnskap
- har deltatt i skapende prosesser fra idé til produkt
- har utviklet kritisk sans, grundighet og tålmodighet
- har tilegnet seg et nødvendig begreps- og analyseredskap for å analysere, tolke og samtale om visuelle uttrykk
- reflekterer over egen læring, intensjon og utvikling
- deler erfaringer med medelever
- gjør avtalte forberedelser til undervisningsøkter
- har sett kunstutstillinger og kan samtale om disse
- har arbeidet med kunsthistorie, lokalhistorie og/eller tatt lokalt utgangspunkt i praktisk arbeid
- har deltatt på arenaer for kunstnerisk samarbeid på tvers av fag der flere av kulturskolens kunstuttrykk er integrert

Fordypningsprogrammet

Kulturskolen tilbyr ikke et eget definert fordypningsprogram for kunstelever. Det vil i noen sammenhenger allikevel være mulig å ta inn elementer fra fordypningsprogrammet for de elevene som trenger denne utfordringen. I fordypningsprogrammet er det kunstneriske innholdet forsterket. Hovedinnholdet er fordypning innenfor selvvalgte uttrykk. Å oppnå en bevisst holdning til form og innhold/ form og funksjon og å finne fram til et personlig uttrykk, er viktige mål for fordypningsprogrammet.

Læringsmål

Eleven

- skaper og utfører på høyt nivå
- lærer gjennom lek, utforskning, eksperimentering og refleksjon
- er på veg mot et personlig uttrykk og arbeider selvstendig
- har videreutviklet praktiske og teoretiske ferdigheter som kan kvalifisere til høyere utdanning
- har utviklet et godt fagspråk
- tar aktivt del i refleksjon rundt prosesser og produkter
- tar i bruk modeller, kunstverk og kunstnerskap for faglig inspirasjon
- har kunnskap om visuell kunst som et historisk og kulturelt uttrykk

Innhold i faget

Innholdet i visuell kunst handler om undervisningens hva, knyttet opp mot de ulike fagområdene/ teknikkene. Visuell kunst spenner over en rekke ulike tema, arbeidsområder, fagfelt og fag som dels står fram som egne enheter, dels glir over i hverandre og dels er felles, overgripende tema. Innholdet i undervisninga kan hentes fra hele dette brede feltet og organiseres på mange forskjellige måter.

Eksempler på grupper av innholdskomponenter med forslag til praktisk anvendelse:

- **Strek og flate:** tegning, radering, broderi
- **Farge og tekstur:** maling, foto, lys
- **Komposisjon, struktur og taktilitet:** collage, linosnitt, vev, tekstil, toving
- **Tid og rom:** stedsspesifikk kunst
- **Se/ persepsjon:** kroki, perspektiv, billedrom, stilleben
- **Tredimensjonal form:** modellere, støpe, bygge
- **Form og funksjon:** design/redesign, lage bruksgjenstander, utsmykking, scenografi, arkitektur.
- **Form og innhold:** konseptkunst, tegning, maling, skulptur, performance
- **Abstraksjon og forenkling:** skulptur
- **Finne hensikt og se sammenhenger:** observere, analysere, assosiere
- **Teknikk-/verktøy-/materialbruk:** utvikle og øve håndlag, blande farge, papirarbeid, mosaikk, tre, glass, metall

Andre emner i visuell kunst som er sentrale for den skapende/utøvende aktiviteten:

- Teori om form og farge
- Komposisjonslære
- Materialkunnskap
- Kunnskap om verktøy
- Kunsthistoriske emner
- Økologi og bærekraft i materialer
- Kunst i det offentlige rom
- Bruk og integrering av teknologi

I lokalsamfunn med realkompetanse innen kunst og kunsthåndverk, eller med relevante museer, husflidslag, kunstnere og kunsthåndverkere, vil det være naturlig at eleven lærer gamle håndverkstradisjoner. Kulturskolen kan eventuelt lage tverrfaglige prosjekter der slike tradisjoner blir ivaretatt og videreutviklet. Det er identitetsskapende og ofte motiverende for elevene å arbeide i en lokal tradisjon.

Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer handler om undervisningas *hvordan*, hvilke læringsaktiviteter som blir tatt i bruk. Generelt bør arbeidsformene i visuell kunst være like allsidige og lekende som faget selv er – men også disiplinerte og målrettet. I det utforskende og skapende arbeidet benyttes både lærerstyrt undervisning, veiledning, selvstendig arbeid, elevsamarbeid og prosjektarbeid. Egenarbeid utenom undervisningstimen forventes både i Kjerneprogram og Fordypningsprogram. Prosjektperioder, workshops, helgekurs og sommerkurs kan være supplerende tilbud.

For å realisere visuell kunst vil faghjulets læringshandlinger **skape, formidle, reflektere** og **sanse** stå sentralt på tvers av emnene og gi ideer og føringer for tilrettelegging av opplæringa.

Skape

Det skapende menneske står i sentrum. Å skape er den mest grunnleggende kompetansen eleven skal tilegne seg, og mye tid må vies dette. Skapende prosesser kan starte med inntrykk, tanker og ideer, fortsette med konkrete forslag og skissearbeid, videre med eksperimentering og utprøving mot et individuelt eller et felles uttrykk. Gjennom prosessene vil elevene gjøre erfaringer med mange uttrykksmidler og teknikker og lære å bruke redskaper, verktøy og utstyr hensiktsmessig. Å sette sine egne mål for arbeidet er betydningsfullt og vil øke elevenes motivasjon. *Modelløring* er et egnet virkemiddel som forutsetter tett veiledning. *Imitasjon* av kunstverk er en anerkjent teknikk for å øve praktiske ferdigheter og evnen til å iaktta. Å *tolke*, eller *appropriere*, andres kunstverk, som gis ny form og/eller nytt innhold, innebærer både gjenskaping og nyskaping. *Redesign* er å gi ny mening, for eksempel til «verdiløse» materialer som plastemballasje og rak, avlagte klær, loppefunn og instrumenter. Elevene finner nye estetiske uttrykk eller en ny funksjon.

Formidle

Å produsere utstillinger/visninger er både et mål og en arbeidsform i faget. Gjennom små og større utstillinger kan læreren legge til rette for varierte elevarbeider som viser mangfoldet i faget. Ved å gi elevene ansvar for rigging, annonsering, invitasjoner, salg og markedsføring vil de få innsikt i en helhetlig prosess. Elevenes arbeider bør knyttes sammen med presentasjoner der de forteller om sine egne og gruppas arbeider. Formidling er også å dele kunnskap gjennom rapportering eller beskrivelser. Elevene får kjennskap til teknikker for visuelle/auditive presentasjoner og digitale verktøy.

Reflektere

Læringsssituasjonen innbyr til en prosess der elevens individuelle tolkninger, undring, assosiasjoner, intensjoner og fabulering rundt egne og medelevers uttrykk spiller en vesentlig rolle. Gjennom slike samtaler lærer elevene å verbalisere. Dette må kombineres med analyse og tolkning av profesjonelle kunstuttrykk for å forstå budskap, meningsinnhold, perspektiver og symbolikk. Å kunne vurdere kvalitet er viktig for elevens faglige utvikling. Prosessvurdering, produktvurdering og tilbakemelding fra medelever bør foregå kontinuerlig. Det er også et mål at elevene får innsikt i den betydningen det visuelle kunstfaget har for menneske og samfunn.

Sanse

Taktile erfaringer. Å relatere syn til hånd, å kunne berøre og kjenne overflater, temperatur, størrelse og stofflighet, er eksempler på taktile erfaringer. *Kroppslige erfaringer og persepsjon.* Tilstedeværelse i et rom gir erfaringer med avstand, størrelsesforhold, nærhet og materialitet. Å bruke musikk i det visuelle arbeidet kan være relevant. *Å finne fram til et personlig uttrykk.* Oppmerksomhet om hva eleven vil uttrykke og i hvilken form, vil kunne føre til mestring og flyt. *Selvinnsikt.* Eleven skal bli kjent med egne følelser/reaksjoner, gi og ta mot konstruktiv kritikk. Dette innebærer blant annet å lære, å yte motstand og å takle motgang i materiale, teknikk, idéutforming og gjennomføring.

Eksempler på aktuelle arbeidsmåter:

- **Teknikkarbeid/ verksted:**
 - Identifisere og dele teknikker
 - Grafikk
 - Tegning, maling
 - Keramikk
 - Stedsspesifikk kunst
 - Tradisjonelt og lokalt kunsthåndverk
 - Utstillingsarbeid, montering
- **Møte den visuelle verden:**
 - Arbeide med symbolbruk og tegn, bildeanalyse
- **Møte den virtuelle verden – ny teknologi:**
 - Bruk av ny teknologi, bevissthet om og kreativ bruk av visuell kommunikasjon i virtuell virkelighet
- **Prosjektarbeid:**
 - Tverrfaglig/flerfaglig

- Kunst i naturen
- Gatekunst
- **Produksjon:**
 - Utstilling
 - Tverrfaglig produksjon
 - Performance – happening
 - Scenografi
- **Møte med profesjonell kunst:**
 - Bevisstgjøring om kunst, tolke, utvikle begrepsapparat og fagspråk
 - Besøke utstillinger/visninger
 - Atelierbesøk
- **Vurdere egne prosesser:**
 - Bruk av loggskrivingsverktøy og analyse
- **Analyse:**
 - Bildeanalyse
 - Kunsthistorie
 - Gjenstander (funksjon – form)
 - Stedet (landskapet, plassen, naturen, omgivelsene)

Organisering

Gruppestørrelse og lærertetthet vil avhenge av elevenes alder og utviklingsnivå, type aktivitet og utfordringer knyttet til utstyr/materialer.

Tid

Det anbefales ukentlig undervisning av hensyn til kontinuitet. En undervisningsøkt bør være minimum 45 – 90 minutter. I tidkrevende teknikker vil det være hensiktsmessig å ha lengre økter. Emnets egenart må avgjøre dette. I visse tilfeller kan intensive helgekurs være den best egnede formen.

Gruppering/ nivå

Helårselever med permanente arbeidsplasser kan inndeles i aldershomogene grupper. Aldersinndeling gjør det lettere for læreren å tilpasse opplæringa, dessuten å planlegge et undervisningsforløp over flere år.

Samarbeid med andre fag/aktører

Opplæringa i visuell kunst bør knyttes sammen med andre kunstuttrykk i kulturskolen. Dette vil kunne stimulere elevens tilhørighet i kulturskolen og knytte læringa i faget til et bredt spekter av bruksområder. Et samarbeid med for eksempel skapende skiving rundt temaet graffiti, med teater om scenografi, eller med musikk om animasjonsprosjekter, vil være god tverrfaglighet. Visuelle kunstoffag synliggjøres godt gjennom utstillinger i det offentlige rom: i rådhus, i helsehus, på konferanser, i biblioteker, i kirker, på festivaler og på utdanningsinstitusjoner. Dette løfter faget inn på samfunnsarenaen, gir elevene anerkjennelse og stimulerer til videre innsats og vekst. Elever i kulturskolens visuelle kunstoffag er naturlige aktører på lokale kulturmønstringer. Å studere ulike sider ved opplæring i visuell kunst i samarbeid med forskningsmiljøer vil være nytenkende og viktig.

Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Hensikten med vurdering er elevens personlige og kunstneriske vekst. Eleven skal vurderes på bakgrunn av egen modenhet i faget. I visuell kunst er prosessen vel så viktig som resultatet. Vilje og evne til utprøving, til å gå i dybden og være åpen for ny kunnskap, er viktig.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

Elevene i visuell kunst vurderes på grunnlag av egne uttrykk og evne til å formidle sine ideer basert på lærte teknikker. Elevene skal kunne reflektere over egne valg, navigere mellom ulike valg og forstå hvilke resultater valgene gir. Personlige valg og standpunkt må vises i kunstuttrykket. Egenart og det genuine er kvalitetskriterier. Sentralt i vurdering står samtalen rundt elevens arbeid underveis i prosessene.

Følgende aspekter ved vurdering bør integreres i opplæringa. Den enkelte kulturskole avgjør hvordan og i hvilket omfang.

- **Læringsmålene** fungerer som vurderingskriterier og er naturlige utgangspunkt for vurdering i faget.
- **Læringsstøttende tilbakemeldinger** med presise og konstruktive tilbakemeldinger og råd til elevene underveis i prosessene. Dette er formativ vurdering og kjernen i lærerens veiledning.
- **Dialog med elevene** om hva som er kunstnerisk kvalitet og en kontinuerlig bevisstgjøring rundt vurderingskriterier.
- **Elevrespons**, der elevene gir hverandre tilbakemeldinger. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for denne arbeidsformen.
- **Prosessvurdering og produktvurdering**, individuelt eller i gruppe.
- **Utviklingssamtaler** mellom elev, lærer og eventuelt foreldre/foresatte har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Tema som kan tas opp, er utvikling, faglige utfordringer, arbeidsinnsats, resultater, trivsel og ambisjoner.
- **Eleven vurderer seg selv.** Dette bør praktiseres fra første stund. Eleven settes i stand til å vurdere kvaliteten på eget arbeid, ta stilling til egen innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer både å vite hva man kan og bevissthet om det som gjenstår.

Fagplan Teater

Fyrverkeriet Kulturskole og Vestre Toten Barne- og ungdomsteater (VTBUT)samarbeider om teatertilbudet i Vestre Toten kommune. Vi er organisert slik at du som teaterelev både er *medlem* av VTBUT og *elev* i kulturskolen.

Teater i Kulturskolen

Teater i kulturskolen omfatter dramapedagogiske prosesser, arbeid med roller, i ensemble, situasjoner og teaterproduksjon. Gjennom teaterfaglige arbeids- og uttrykksformer skal elevene utvikle kompetanse i å utøve, formidle, utfolde seg, skape, oppleve, samhandle og utvikle evnen til kritisk refleksjon.

En intensjon med faget er å gjøre elevene til aktive og medvirkende deltakere i undervisninga og i produksjonsarbeidet.

Teater som scenekunst har gjennom tidene hatt en rik historie som kommentator og kritiker av samfunnet. Ulike arenaer og formidlingsformer åpner for forståelse for hva teater kan være som kulturell møteplass og kunstnerisk uttrykk.

Kulturskolens undervisning følger fagplanens *Breddeprogram*, *Kjerneprogram* og *Fordypningsprogram*, og vil til sammen sørge for at elevene utvikler seg i tråd med læringsmålene.

Overordna mål for teaterundervisningen

Gjennom arbeidet med teater skal elevene

- utvikle uttrykksevne, formsans og ferdigheter i å agere
- kunne anvende teater som kommunikasjonsmiddel
- oppleve mestringsglede og positiv egenutvikling
- utvikle evne til kritisk tenkning, empati og lagspill
- utvikle evne til å utforske fortid, nåtid og framtid
- få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for høyere utdanning i teater
- bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

Faghjul for teaterundervisning

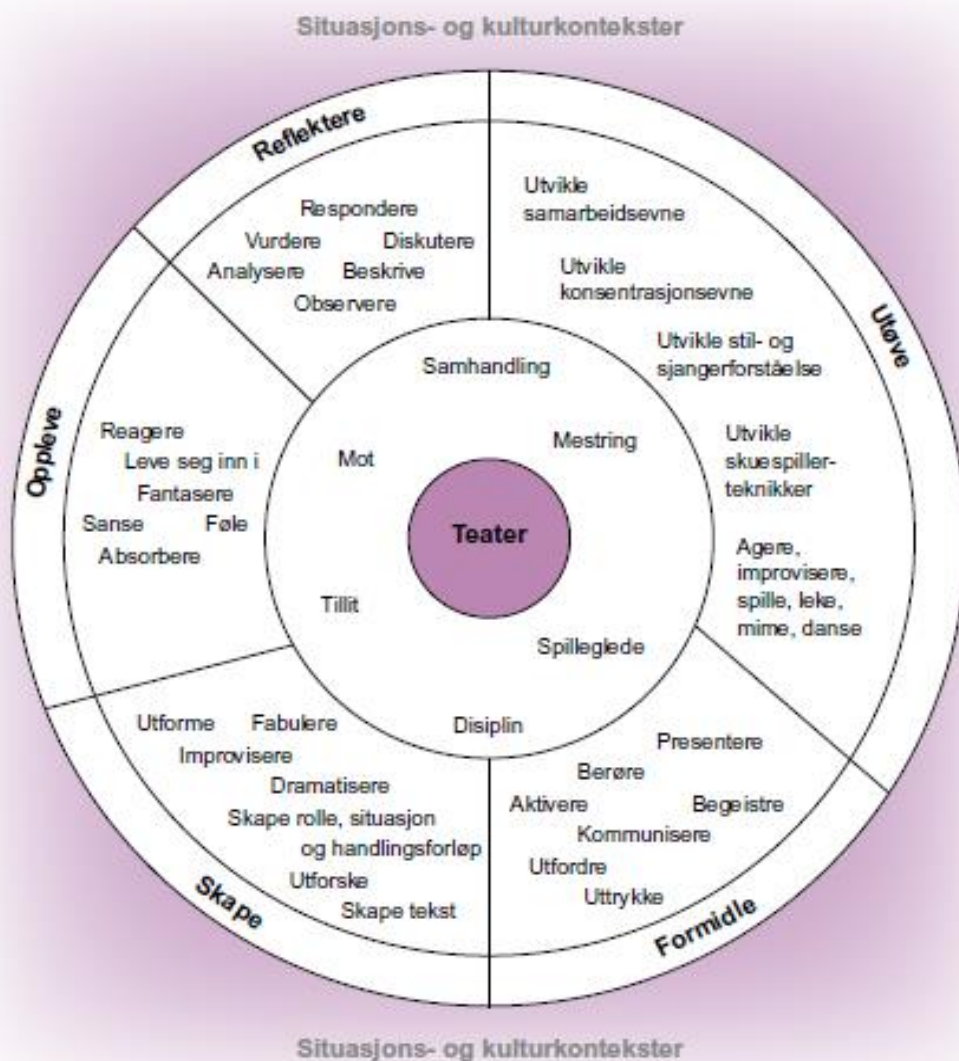
Faghjulet kan hjelpe oss til å se ulike sider ved opplæringa i teater som uttryksmiddel.

Den ytterste sirkelen viser overordnede handlinger.

Den nest ytterste sirkelen viser aktiviteter som kan brukes.

Den nest innerste sirkelen viser premisser for og effekter av teateropplæring.

Faghjulet kan dreies slik at den får fram nye kombinasjoner av handlinger og aktiviteter.

Læringsmål og utviklingsfaser

Teaterets elever er i alderen 6-18 år. Gjennom undervisningen vil de følge tre programmer som inneholder læringsmål og utviklingsfaser tilpasset elevens alder og utvikling. Disse programmene er Breddeprogram, Kjerneprogram og Fordypningsprogram.

Kjerneprogrammet er inndelt i tre faser. Undervisningen vil allikevel sjonglere mellom fasenes læringsmål.

Breddeprogrammet

Læringsmål

Eleven

- kan utøve dramalek og improvisasjon i samspill med andre
- samarbeider og deltar aktivt i et sosialt fellesskap
- kan presentere enkle roller og sceniske situasjoner i små spill
- har deltatt i enkle visninger på en relevant arena
- er del av et levende lokalmiljø og bidrar til å skape felles lokal identitet og livsglede

Kjerneprogrammet

Opplæringa er inndelt i tre faser. Innenfor en teatergruppe vil man gjøre individuelle tilpasninger ut fra alderssammensetning, erfaring og utvikling.

Fase 1

Læringsmål

Eleven

- mestrer basisferdigheter i spill, med kropp og stemme
- kan bruke kropp og stemme som verktøy for å uttrykke et spekter av fenomener
- kan skape spill gjennom arbeid med enkle, improviserte forløp
- kan skape spill gjennom arbeid med enkle tekster
- kjenner noen samlende oppvarmingsøvelser og leker
- har trent oppmerksomhet og iakttakelsesevne, fantasi og forestillingsevne
- har bevissthet om bevegelseskvalitet (rask/ langsom, stor/ liten, tett/ spredt, stor/ liten muskelmotstand)
- kjenner grunnleggende prinsipper for samspill (akseptere og lytte)

- har gjennom dramalek erfart gruppa som et skapende ensemble
- har vist enkle dramauttrykk på en relevant visningsarena
- kan gi og motta tilbakemelding i praktisk arbeid
- kjenner sentrale dramafaglige begreper

Fase 2

Læringsmål

Eleven

- har videreutviklet sine ferdigheter i spill med kropp og stemme
- kan improvisere fram roller, situasjoner, handlingsforløp og stemninger med utgangspunkt i tekst/ fortelling, gjenstand, bilde, tema, musikk/lyd, sted, egen opplevelse
- mestrer de ulike fasene av teaterarbeidet: oppvarming, konsentrasjon, teknikk, avrunding med presentasjon og vurdering
- har videreutviklet evnen til oppmerksomhet og iakttakelse i samspill
- praktiserer grunnleggende prinsipper for samspill og samhandling i teaterarbeid
- har trening i å dele erfaringer med medelever, gi og ta imot konstruktiv tilbakemelding
- har utviklet disiplin og god øvingskultur
- kan formidle roller og sceniske situasjoner i små og store produksjoner
- har deltatt i helhetlige produksjoner fra idé/konseptualisering til ferdigstilling og vurdering
- har sett teaterforestillinger sammen andre elever og kan samtale om disse
- forstår grunnleggende begreper i praktisk teaterarbeid og produksjon

Fase 3

Læringsmål

Eleven

- har teaterspesifikke ferdigheter og forståelse på viderekomment nivå
- har erfaring med ulike sjangrer, formuttrykk og spillestiler
- har sett teaterforestillinger sammen med elever og har et godt begrepsapparat for å analysere, tolke og samtale om innholdet i teater
- har relevante teoretiske kunnskaper
- har kjennskap til teaterets rolle i samfunnet

- har samarbeidet om et helhetlig produksjonsapparat der kostyme, maske, scenografi, musikk, lyd og lys inngår
- kan gi og motta konstruktiv og grunnlagt kritikk
- har utviklet gode strategier i selvledelse og forberedende arbeid
- har deltatt på arenaer for kunstnerisk samarbeid, der flere av kulturskolens kunstuttrykk er integrert.

Fordypningsprogrammet

Kulturskolen tilbyr ikke et eget definert fordypningsprogram i teater.

Det vil i noen sammenhenger allikevel være mulig å ta inn elementer fra fordypningsprogrammet for de elevene som trenger denne utfordringen. I fordypningsprogrammet er det kunstneriske innholdet forsterket. Vi inviterer også fra tid til annen spesielt interesserte elever med inn i prosjekter med fordypningsarbeid, gjerne i samarbeid med profesjonelle aktører.

Læringsmål

Eleven

- har utviklet ferdigheter på høyt kunstnerisk nivå og med personlig uttrykk
- kan skape roller, situasjoner og stemninger gjennom arbeid med tekstbaserte og fysiske skuespillerteknikker
- utøver kropps- og stemmeuttrykk med innlevelse og integritet
- har erfaring med karakterarbeid/karakterutvikling
- har arbeidet med fordypning innenfor en sjanger/spillestil/arbeidsform
- har bevissthet om bruk av rom, tekst og musikk/lyd i utvikling av sceniske uttrykk
- anvender et relevant teaterfaglig språk
- har kunnskap om teater som et kunstnerisk, sosialt, historisk og kulturelt uttrykk
- viser selvstendighet og innsikt i egen kunstneriske utvikling
- har vært medskapende i en helhetlig produksjon der mange elementer inngår
- tar aktivt del i dialoger, tilbakemelding til og vurdering av prosesser og produkter
- har formidlet scenekunst i ulike formater og på ulike scener
- er et godt forbilde for medelever
- er forberedt til opptaksprøver og videre teaterstudier

Teaterundervisningens innhold

Innholdet handler om teaterets ulike tradisjoner, sceniske sjangrer og uttrykk som performance, improvisasjon, teatersport, fortelling, klassiske skuespill, mime, revy, musikal, kabaret, sang, skapende skriving og dans. Innholdet kan også være ulike innholdskomponenter som kostyme, sminke, rekvisitt, maske, scenografi og teknikk. Samarbeid med andre kunstfag er ofte utviklende for det sceniske uttrykket.

Innholdet i faget bør knyttes til tematikk som de unge er opptatt av. Samtidig må tradisjon og kulturarv være en del av faget.

Å *formidle* teater omfatter erfaring med prøveprosesser, scenisk kommunikasjon, spilleglede og evne til å berøre. Det omfatter også å tilpasse innhold, form og format til publikumsgruppe og visningsarena.

Improvisasjon er teater der skuespilleren finner på handling uten hjelp av manuskript. Elevene improviserer gjennom:

- tekst/tekstbaserte metoder. Volum, språk og tematikk tilrettelegges for ulike aldrer
- kropp/fysiske metoder. Tilpasset opplæring, individuelt og i fellesskap
- tema/dokument/materiale. Gruppeprosesser og prosjektbasert teater

Dramaøvelser og leker trener elevenes konsentrasjon, fantasi og oppmerksomhet mot sansene, kroppen, rommet og gruppa. Grunnlaget for dramaleken er enten roller/situasjoner eller ulike typer impulsmateriale som objekter, kostymer, musikk og bilder. Elevene improviserer med kropp og stemme i en lekende form.

Skuespillerteknikker trenes i et bredt utvalg av roller, situasjoner og forløp. Stemmens uttrykk, bruk av stemme, stemmeoppvarming og artikulasjon er andre sentrale emner. Stil og sjangerforståelse er vesentlige momenter for utøvelsen av

ulike typer teater og tradisjoner. Mime som uttrykksform demonstrerer kroppsspråkets betydning i all kommunikasjon. Improvisasjon og analyse av tekster styrker utøvelsen av rolle, situasjon og forløp. Rommets betydning gjennom bevegelse og bruk av sceneelementer er også en vesentlig side ved innholdet i faget og må knyttes til utøvelsen.

Teaterproduksjon inneholder fagområdene regi, manus, kostyme, maske, sminke, rekvisitt, scenografi, sceneteknikk, PR med mer. Elevene vil gjennom prøve- og forestillingsprosessen få kjennskap til utvalgte fagområder.

Arbeidsformer og organisering

Undervisningen organiseres i grupper av varierende størrelse. Gruppene er satt sammen ut fra alder. Elever med spesielle behov deltar i følge med en assistent/støttekontakt.

Undervisningen foregår i hovedsak ukentlig, men teaterfaget trenger fleksibilitet i timeplanen mellom ukentlig undervisningstid og produksjonsfaser. Arbeidet intensiveres gjerne i slutten av en produksjonsperiode. Tidlig nok informasjon om dette til foreldre/foresatte er viktig. Elevene mottar undervisningsplaner og produksjonsplaner som forteller om oppmøte, innhold og andre beskjeder. Som medlem i VTBut bidrar de foresatte med dugnad ved aktiviteter der læreren trenger assistanse.

Vurdering for læring

Hensikten med vurdering for læring er at den skal være individtilpasset og støtte opp om elevens personlige og faglige utvikling. Mye av vurderingsarbeidet foregår uformelt i undervisningssituasjonen i aktiv dialog mellom lærer og elev. I teater kan vurdering for læring foregå i gruppe eller individuelt.

Foresatte blir innkalt til felles foreldremøte en gang i året. Det tilbys individuelle samtaler ved behov.

Lokaler og utstyr

Fyrverkeriet kulturskole har undervisningslokaler og fremføringsarenaer tilpasset teaterundervisning.

VTBUT og Kulturskolen har felles kostyme-, rekvisitt-, senografi- og sminkelager i kulturskolens lokaler.

Kulturskolen har tilgang til noe lys- og lydutstyr. Det leies inn ekstra utstyr og teknisk bistand ved større produksjoner.

FYRVERKERIET

Fagplan Fordypningsprogrammet Fyrverkeriet kulturskole

Fordypningsprogrammet

- bygger på Rammeplanen
- Er foreløpig ikke et fast tilbud på noen fag, men tilbys årlig i ulike varianter til elever som spesielt interesserte og talentfulle innenfor sitt fag.
- er for elever som har særlig interesse og forutsetninger for å arbeide med faget
- er for elever i fase 4, men ser vi at det er elever i fase 3 som bør være i fordypningsprogrammet, er vi åpne for det
- Opptak til programmet bestemmes av elevens nivå og interesse, ikke nødvendigvis alder.
- Det er hovedlæreren som anbefaler eleven å søke når tida er inne.
- krever høy og målrettet egeninnsats
- Kan foregå i samarbeid med eksterne profesjonelle aktører

Undervisningen:

- er vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang i forhold til kjerneprogrammet
- vektlegger utviklingen av kreative evner, håndverksmessige og kunstnerisk kompetanse, selvstendighet og samarbeidsevne.
- er tilpasset den enkelte elev og foregår både individuelt, i grupper og i ensembler.
- Programmets elever vil få ekstra undervisning utover deres faste individuelle timer på kulturskolen, supplert med hjemmearbeid.

Læreren

- ser potensial, inspirerer og gir impulser
- tilrettelegger for utstrakt samspill og konserterfaring
- vurderer prosess og produkt sammen med eleven
- har godt samarbeid mellom hjem–kulturskole-lærer-elev

Eleven

- Punktlighet- må møte til riktig sted, riktig tid, oppvarmet og med riktig utstyr
- Forberedelse- det kreves at hjemmearbeid er gjort og innøvd slik at vi møtes på like premisser.
- må være innforstått med at det vil være noe teoriundervisning